

Copyright © Den Evangelisk Lutherske Frikirke 2016
Redigering og formgivning: Geir Arne Johansen og Arne Kristiansen
ISBN: 978-82-998401-7-0
www.frikirken.no

Fest i Guds hus

Gudstjenesten i Den Evangelisk Lutherske Frikirke

Hvorfor gudstjeneste?

Hva er gudstjeneste?

Hvordan er gudstjenesten i
Frikirken?

Hovedgudstjenesten

- Samling
- Bønn og lovprisning
- Ordet
- Forbønn
- Nattverd
- Sendelse

Innhold

Fest i Guds hus – Synodestyret om gudstjenesten 7	
Del 1 INNLEDNING	9
Om gudstjenesten i Den Evangelisk Lutherske Frikirke..9	
Hvorfor gudstjeneste?	9
Hva er gudstjeneste?.....	12
Hvordan er gudstjenesten i Frikirken?	15
Gjennomgang av hovedgudstjenesten	25
DEL 2 ORDNINGEN	45
Menighetens hovedgudstjeneste.....	45
Veiledning	45
Ordning for hovedgudstjenesten	51
1. Samling (Innledning).....	51
2. Bønn og lovprisning	53
3. Herrens ord.....	59
4. Forbønn	64
5. Herrens bord (Ordning A).....	72
6. Sendelse (Avslutning)	81
Alternative nattverdliturgier	83
Ordning B.....	83
Ordning C.....	91

Del 3 TILLEGGET	106
Alternative formuleringer, bibelord, bønner, salmer osv. til hovedgudstjenesten	106
1. Samling (Innledning).....	106
2. Bønn og lovprisning	109
3. Herrens ord	117
4. Forbønn	120
5. Herrens bord	129
6. Sendelse (Avslutning)	132

***FEST I GUDS HUS – OM
GUDSTJENESTEN***

I gudstjenesten vender den kristne menighet seg til sin Herre og Frelser i bønn og lovsang. Her taler Gud til oss og handler med oss. Og: Vi får svare ham i takknemlighet og overgivelse. En slik feiring er - og bør være - sentrum i menighetens liv.

Gudstjenesteheftet *Fest i Guds hus* er utarbeidet av Den Evangelisk Lutherske Frikirke som en kilde å øse av for menighetene, for alle som forbereder og leder gudstjenesten, og for de som deltar med bønn, lovsang, bibellesning o.a. Her finnes en hovedmal for samlingen og hjelp til valg av innhold.

Heftet har tre deler: (1) *Innledningen* sier litt om hvorfor vi feirer gudstjeneste, hva gudstjeneste er og hvorledes vi bør og kan feire den i vår kirke. (2) *Ordringen* gir norm og anbefalinger for hovedgudstjenesten - struktur og frihet. Her finnes tre ordninger for nattverd vi kan velge mellom (A, B og C). (3) *Tillegget* gir eksempler på alternative formuleringer, bibelord, bønner, salmer o.a. Heftet inneholder også en samtaleplan.

Fest i Guds hus har stor stilistisk spennvidde, både formmessig og språklig/musikalsk. Ulike bønne- og sangtradisjoner og forskjellige uttrykksformer står side om side for å kunne dekke mange behov og passe inn i ulike sammenhenger.

Liturgiene og det øvrige materialet er utarbeidet av et gudstjenesteutvalg, er godkjent av Synoderådet og anbefalt av Synoden 2014 til bruk i Frikirken. Vi

oppfordrer pastorene, eldsterådene og menighetene til å legge planer for hvorledes en kan få til en god prosess for å ta i bruk gudstjenesteliturgiene. Heftet finnes både på nynorsk og bokmål.

Med *Fest i Guds hus* ønsker Synodestyret å gi menighetene hjelp til å utvikle et sant, rikt og mangfoldig gudstjenesteliv for både barn, unge og voksne. Vi håper heftet kan bli et godt redskap til fordypning av gudstjenestens innhold og en fornyelse slik en samlet synode i 2014 ønsket.

Oslo, Aposteldagen 2016
Den Evangelisk Lutherske Frikirke
Synodestyret

Fest i Guds hus er utarbeidet av Liturgiutvalget:
Arne Kristiansen (redaktør), Gunstein Vetrhus,
Eva Guui-Larsen, Rigmor Angell Stakkeland og
Helge Utaker.

Språklig tilretteleggelse ved Øyvind Tveit, Solveig
Mattland Lund og Jostein Stokkeland.

**Godkjent og anbefalt av Synoden 2014 til bruk i
Frikirken.**

Om gudstjenesten i Den Evangelisk Lutherske Frikirke

Del 1 INNLEDNING

Hvorfor gudstjeneste?

Tjeneste

Den hellige skrift, Bibelen, sier: «Tjen Herren!». Dette innebærer at hele vårt liv skal være en gudstjeneste. Men Jesu disipler kan ikke tjene Herren uten at de kommer sammen i hans navn – for å høre Guds ord, be, takke og lovprise ham og feire nattverden. Vår tjeneste for Gud – som omfatter hele livet – har sitt levende sentrum i den gudstjeneste som skjer i menighetens forsamling.

Guds kjærlighet og vår takknemlighet

Menighetens gudstjeneste har to retninger: Guds kjærlighetshandling og vår takknemlighetshandling. Gud taler til oss i ord og sakramenter (nådemidlene), og vi får svare ham i overgivelse, bønn og bekjennelse, lovsang og ofring av gaver til kirke og misjon.

Guds tale og handling til og for oss

(Ordet, dåpen og nattverden)

Vårt gjensvar og vår takknemlighetshandling til og for ham

(Bekjennelsen, lovprisningen, bønnen og ofringen av gaver)

Når vi samles til gudstjeneste, er Kristus til stede som den tjenende. Han gir seg til oss i ord og sakrament. Med villige hjerter får vi tjene Ham som er menighetens Herre. Gud tjener oss (*den sakramentale tjeneste*), og vi får tjene ham (*den sakrifisielle tjeneste*). Det er Guds gjerninger for oss som danner grunnlaget for vår tjeneste for ham. Hans ord kaller fram vårt svar, hans gave skaper vår hengivelse. I møte med den hellige Gud står menigheten fram som det den virkelig er: et hellig folk som samles for Guds ansikt og vender seg til Gud i takk, tro og tjeneste.

Fra å være *samlet* i Herrens hus på Herrens dag, *sendes* vi ut i hverdagens gudstjeneste. Paulus sier:

«Derfor formaner jeg dere ved Guds barmhjertighet, søsken: Bær kroppen fram som et levende og hellig offer til glede for Gud. Det skal være deres åndelige gudstjeneste.»

Rom 12,1

Søndagen – «Herrens dag»

De fleste kirkesamfunn holder søndagen, Jesu oppstandelsesdag, som sin helligdag og forsamlingsdag. Søndagen – ukens første dag – markeres som «Herrens dag», den ukentlige påskedag der Kristus feires av de troende. Det er også tradisjon for å se på søndagen som «den åttende dagen» og dermed tydeliggjøre et eskatologisk perspektiv – oppstandelsen, der alt blir nytt.

Livets mål og mening

I Åpenbaringsboken beskrives en tilstand av glede og lovprisning for alle Guds tjenere. Denne tilstanden er *målet* for hele Guds skaperverk. For mennesket betyr det at tjenesten for Gud beskrives som livets mål og mening, og lovprisningen og tilbedelsen står sentralt for Guds folks vandring *fram mot* dette målet. Menighetens gudstjeneste blir både *mål* og *middel*.

- Gudstjenesten som mål:
Tilbedelse og tjeneste for Herren i hans tempel, jf. Åp 7,15. Gudstjenesten her og nå er en forsmak på gudstjenesten i det himmelske Jerusalem.
- Gudstjenesten som middel:
For at mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne, jf. 1 Tim 2,4.
I gudstjenesten her i tiden deles ord til trøst, tilgivelse og oppmuntring på livsveien. Et

nådens bord blir dekket for mennesker som trenger oppreisning og ny start.

- Resultatet av dette er at vi sendes ut i verden med fornyet kjærlighet til Gud, menneskene og hele skaperverket. Kristne lever sitt liv i vekslingen mellom *samling* og *sendelse*.

Hva er gudstjeneste?

Den kristne gudstjeneste er en Jesus-fest. Vi kommer sammen som Guds folk for å feire den oppstandne Jesus Kristus, lovprise og tilbe Ham som gikk i døden for menneskene, Han som nå er i forbønn for oss og hele skaperverket.

I Hebreerbrevet 10,25 oppfordrer apostelen oss: «Og la oss ikke holde oss borte når menigheten vår samles, som noen har for vane. La oss heller oppmuntre hverandre, og det så mye mer som dere ser at dagen nærmer seg.»

Herren kaller sitt folk til fellesskap med seg og til å vandre sammen mot målet: Den fullkomne gudstjeneste i den treenige Guds samfunn på Guds nyskapte jord. En sentral overskrift over kirkens gudstjeneste kan derfor være:

Sammen for Guds ansikt

Å lære Gud og oss selv å kjenne

Vår evige gudstjeneste begynner her og nå. Vandrings tiden fram mot vår bestemmelse blir derfor en lærings- og modningstid der Herren er hyrden og læreren som veileder oss til

- tro,
- tilbedelse og
- tjeneste.

Slik forstått blir menigheten et lærings- og modningsfellesskap med søndagens gudstjeneste som det naturlige sentrum.

I gudstjenesten skjer det en opplæring og utvikling først og fremst gjennom prekenen – utleggelsen av Guds ord, men også gjennom salmene vi synger, bønnene vi ber, gavene vi ofrer, dåp, nattverd og andre handlinger vi er med i. Målet er

- at Herren skal få tale sitt ord til oss
- at vi skal få ta imot og tro tilgivelsen
- at vi skal lære Guds vilje å kjenne
- at vi skal bli utrustet til å tjene
- at vi skal oppmuntres til å be og bekjenne synd
- at vi skal lære å tilbe, lovprise og takke
- at Kristus skal lyse for oss

«Men den time kommer, ja, den er nå, da de sanne tilbedere skal tilbe Far i ånd og sannhet. For slike tilbedere vil Far ha. Gud er ånd, og

den som tilber ham, må tilbe i ånd og sannhet.»
Joh 4,23–24

Å bygge fellesskapet

Når Det nye testamentet bruker ordet «oppbyggelse», går dette begrepet ikke på noe som først og fremst skjer inne i den enkelte. Det brukes om noe som skjer i menigheten ved at de troende bygges inn som levende steiner i Guds store byggverk som er kirken. Dermed er ordet oppbyggelse knyttet til den gudstjenestelige samling.

Ved forkynnelse til frelse, formaning og trøst bygges menigheten ved Den hellige ånd. Slik blir menigheten, når den er samlet, et Åndens «sted» der Gud handler.

Ved ord og sakrament skaper Den hellige ånd tro på Jesus Kristus. Denne tro er en levende og virksom tro, fordi Kristus ved troen bor i våre hjerter. Denne tro ytrer seg i form av tjenende nestekjærighet og vitnetjeneste blant menneskene – lokalt, nasjonalt og globalt. Mennesker inviteres inn i et *nådens fellesskap* og til personlig relasjon til Jesus.

Evangelisk-luthersk gudstjeneste

Gud har ikke i sitt ord anvist oss i detalj tider, steder, måter eller former for vår gudsyndyrkelse. Luthersk bekjennelse og kirke tradisjon anser derfor gudstjenestens form (kirkeskikkene) som *adiafora* (=

«nøytrale handlinger», dvs. handlinger som verken er påbudt eller forbudt). Den lutherske kirkes frie syn og åpne holdning til adiafora i gudstjenesten henger sammen med denne kirkes skapelsesteologi: *Alt det skapte skal prise Gud.*

At det er adiafora, betyr ikke at alt mulig kan få plass i gudstjenesten, eller at hva som helst kan utelates. Gudstjenesteformene må *tjene*, ikke *krenke*, kirkens vesen, og de må *fremme*, ikke *hindre*, kirkens livsfunksjoner. Med det som utgangspunkt er en evangelisk-luthersk gudstjeneste åpen for bruk av symboler, seremonier o.l. så lenge de ikke er i strid med Guds ord (evangeliet).

Luthersk teologi og kirkeliv legger hovedvekten på Guds gjerning til vår frelse: Det er Gud som i Kristus har forsonet verden med seg selv, og det er han som gjennom ord og sakrament gir Den hellige ånd, som virker troen i våre hjerter. Vår fromhet gjelder ikke i vår frelsessak. Ut fra dette grunnsyn er det en naturlig og nødvendig konsekvens at de sakramentale ledd i gudstjenesten (nådemidlene) understrekes sterkt: *Ordet* må forkynnes og *sakramentene* forvaltes.

Hvordan er gudstjenesten i Frikirken?

I Frikirken er det et mål at menighetene skal ha en så «åpen» liturgi at gudstjenesten gir mulighet både for vekslings og for spontanitet. Gudstjenesten bør være så «løs» i strukturen at den må arbeides med for hver gang, men samtidig så «fast» at den er lett å lede.

En sann, rik og allsidig gudstjeneste

Siktemålet med «Ordning for menighetens hovedgudstjeneste» (*kap. 2 i liturgihåndboka*) er:

En sann, rik og allsidig gudstjeneste

Alle ledd i gudstjenesten forkynner. Menighetene må derfor beflitte seg på å skape en gudstjeneste som er sann, rik og allsidig både i sitt innhold og i sine ytre former. Dette forutsetter:

1. Bevissthet om at menigheten står for Herren, den hellige og nådige Gud.
2. Vektlegging på faste ledd slik at menigheten i sterkere grad kan leve med i det som leses, bes og synges.
3. Åpenhet for Åndens gjerninger gjennom nådegavenes frie bruk til oppbyggelse, formaning og trøst.
4. Vilje til kombinasjon av frihet og fasthet slik at det frie virkelig får være fritt, personlig og ekte, og de faste ledd gode og gjennomtenkte.

Ordning for gudstjenesten

Hovedgudstjenesten er ordnet i seks hoveddeler. Synoden anbefaler disse som ramme og form for hovedgudstjenesten i menighetene:

1. SAMLING (Innledning)
Musikk, hilsen, salme

2. BØNN OG LOVPRISNING
Syndsbekjennelse, lovsang, bønn for dagen
3. HERRENS ORD
Lesning fra Det gamle og Det nye testamentet, trosbekjennelse, preken, salmer og sanger
4. FORBØNN
Ofring, forbønn, Herrens bønn
5. HERRENS BORD
Nattverdfeiring
6. SENDELSE (Avslutning)
Salme, velsignelse, musikk, utsendelse

Innen hver hoveddel finnes flere versjoner av de ulike ledd. Slik kan den enkelte menighet velge form ut fra hva den opplever er tjenlig, og ut fra søndagens karakter, tekstene i gudstjenesten og lokale behov.

Menigheter som ønsker en enkel gudstjenesteordning og som ikke vil bryte med tilvante former, kan for eksempel bruke salmevarianter av de ulike ledd. Menigheter som ønsker å bruke versjoner som inneholder både klassiske og nye elementer, har her flere muligheter, slik at hele menigheten ber sin syndsbekjennelse, roper sitt «Herre, miskunne deg!», synger sine lovprisningssanger osv. Klassiske hilsener og lovprisninger, bønner og bekjennelser, nattverdets takkebønner og velsignelser som kirken har brukt gjennom alle tider, kombineres med det tidsaktuelle, den lokale kultur og menneskers behov. Slik blir

gudstjenesten *både* gjenkjennbar fra menighet til menighet i samme kirkesamfunn (*identitet*) og gjenkjennbar for mennesker på ethvert sted og til enhver tid (*kontekst*).

En rikere variasjon av gudstjenesteformer er tatt i bruk i Frikirkens menigheter – og på fellessamlinger og stevner: Tomas-messer, forbønns-gudstjenester, Taizé-samlinger, lovsangsgudstjenester, Gudstjeneste Underveis (Seeker`s Service), keltisk messe, Bob Dylan-messe, familiegudstjenester som Mukulamesse, Sprell levende og Show It, osv. Feiring av hovedgudstjenesten kan suppleres med slike, eller elementer derfra kan implementeres i hovedgudstjenesten.

Sammen om gudstjenesten

Ansvar for gudstjenestens utforming påligger i særlig grad eldsterådet. De ordninger og ulike varianter som er presentert i kapittel 2, er ikke bindende for noen menighet, men rådgivende eksempler, jf. Synodens vedtak i 2014.

Et rikt gudstjenesteliv har som sin forutsetning en aktiv planlegging. Vi vil oppfordre til dette i den enkelte menighet, slik at gudstjenesten blir et fruktbart samspill mellom gudstjenesteleder, predikant, tekstleser, musikere, sangere og øvrige menighetslemmer. De anbefalte ordninger gir muligheter til å planlegge både gudstjenestens struktur og dens innhold – med flere variasjoner. Målet må hele

tiden være *en levende gudstjeneste*, enten det velges en enklere form eller en mer utførlig ordning med mange ledd.

Å være gudstjenesteleder

Kirken fremstilles i Det nye testamentet som Kristi kropp, der Kristus er hodet og de troende lemmer på kroppen. Det minner oss på at det ikke er vi som samler menigheten til gudstjeneste, men Herren. Det er Jesus Kristus som er verten, ikke vi. Det er Han som hilser oss med sin fred og nåde, lytter til våre bønnerop og bekjennelser, tar imot våre forbønner, gir oss Guds ord og seg selv gjennom brødet og vinen, gleder seg over lovsangen og sender oss ut i hverdagen. Det er Kristus som gjør gudstjenesten til en hellig handling som får de troende ved Den hellige ånd til å oppleve mysteriet: *Kristus iblant oss*. I Hans navn samles Guds kirke i himmelen og på jorden.

Pastorer og eldste er ordinert og innsatt til hyrdetjenesten i Frikirken, tjenesten med ord og sakrament, bønnens og Ordets tjeneste. Noen av disse – sammen med andre som har nådegaver og utrustning til åndelig lederskap – settes til å lede gudstjenesten i Jesu sted.

Gudstjenestelederen er ikke møteleder eller konferansier slik vi kjenner det fra det vanlige organisasjonslivet – selv om også kunngjøringer, presentasjon av medarbeidere og oppgaver osv. hører med i gudstjenesten. Å føre en menighet fram for Gud er en *liturgisk* tjeneste. Liturgen handler både på Guds

vegne og på menighetens vegne ut fra det oppdrag Jesus gav til sine apostler og som vi har arvet gjennom kirkens liv og historie. Å opparbeide seg trygghet i denne formidlerrollen mellom Gud og menighet forutsetter bønn og opplæring, erfaring og evaluering.

I gudstjenesten møtes himmel og jord slik salmedikteren synger:

«Guds menighet, syng for vår skaper i lønn,
engler synger med.

Han gav oss til frelse sin enbårne Sønn.

Så liflig vi leker for Herren.»

Nikolaj Frederik Severin Grundtvig

Nattverdfeiringen – kirkens hjerte og pulsslag

Aldri synliggjøres kirken sterkere enn når den samles om Ordet og sakramentene. Kirken er ikke en organisasjon, og samlingen om Herrens bord er ikke ett av mange kirkelige tiltak. Nattverden er kirkens hjerte og pulsslag. De kristne som i sitt daglige liv søker Gud og lever i pakt med evangeliet, samles på oppstandelsens dag, Herrens dag, med sine trossøsken. Da fremtrer Kristi kirke som det den er – Guds folk, Kristi legeme, Den hellige ånds tempel hvor Far tilbes i ånd og sannhet. I nattverden møter vi den treenige Gud. Skaperen gir oss av skapelsens gode gaver i brød og vin. Den inkarnerte Kristus, han som tok på seg menneskelig skikkelse, gir oss seg selv. Ånden gjør gavene nærværende for oss.

Forenklet kan vi bruke fem stikkord for å si hva nattverden er:

1. *Et takke- og lovprisningsmåltid*

De første kristne kalte nattverden eukaristi, takksigelse. Det betyr en menighet som lovpriser og forkynner både for mennesker, makter og myndigheter at måltidet er et seiersmåltid. I måltidet gir vi lovprisning, takk og tilbedelse til Ham som er universets Herre.

2. *Et minnemåltid* – for som Skriften sier, gjør vi det til minne om Jesus. Å minnes i denne sammenheng er noe annet enn å komme på noe vi har lett for å glemme. Det er ikke slik at vi må minne oss selv på ham, eller huske på ham. Det greske ordet anamnese, som er brukt om å minnes, er avledet av å påkalle, bringe nær. Det å minnes betyr at Han bringes nær og er selv nærværende, gjennom nattverdelementene og gjennom Ordet.

3. *Et nådemåltid* – vi får del i Jesu død og oppstandelse. I tilsigelsen etter nattverden blir det sagt: «Med det har han sonet alle våre synder.» Vi mottar Guds nåde gjennom Jesu legeme og blod. Jesus knytter i innstiftelsen sammen den gamle og den nye pakt når han bryter brødet og gir kalken. Her møter vi den gamle pakts måltidsoffer der øverstepresten gir ut fra det som ofres på alteret, og den nye pakt

der Jesus selv er den som er ofret og gir seg selv som den ofrede. I oppstandelsen sprenges bildet: Han som ble ofret, er Han som lever.

4. Et fellesskapsmåltid – vi har alle del i det samme legeme og samme blod.

Nattverden er paktsmåltidet der vi knytter forbund med hverandre og med Kristus. I nattverden blir menigheten virkeliggjort sterkere enn i noe annet den foretar seg. I nattverden har vi fellesskapet med den universelle kirke på jord. Men vi løfter også vårt hjerte og tar del i den evige himmelske menighets lovsang, som vi en gang vil forenes fullkomment med.

5. Et håpsmåltid – «inntil han kommer»

Nattverdbordet peker mot Guds fremtid. Det leder vår tanke og ånd mot Lammets bryllupsmåltid på den nyskapte jord. Hver gang vi går til nattverd, er det en forsmak på dette festmåltidet og Guds folks fullendte fellesskap med Kristus der.

Som et gjensvar på Kristi fullkomne offer bærer vi fram vår kropp som et levende og hellig offer til glede for Gud (Rom 12,1). Menigheten ofrer seg selv og sitt liv til Gud som et takkeoffer.

Nattverden er ikke bare en symbolsk handling eller en symbolsk bro mellom den troende her nede og Kristus der oppe. Vi ønsker å løfte fram et frimodig

luthersk syn på nattverden der vi tror at Kristus er virkelig til stede gjennom elementene som er innviet ved Guds ord og bønn. Vi vil oppmuntre våre menigheter til å få et rikere syn på nattverden, til å gripe den som et mysterium. Den franske kristne tenker og matematiker Blaise Pascal sa: «Hjertet har en forstand som forstanden ikke forstår.»

Fra Herrens måltid. Veiledning om nattverden og nattverdpraksis i Den Evangelisk Lutherske Frikirke

Røtter og vinger

Menighetene oppfordres til å feire Herrens nattverd regelmessig og ofte, med røtter i den kristne kirkes tidlige bønnetradisjon, reformasjonens nådeforståelse og med et universelt perspektiv – så samfunnet av og med de hellige kan bygges og få vinger.

Til feiring av nattverd har Frikirken en ordning som bygger på en klassisk kirkelig tradisjon – Alternativ C. En enklere og kortere utgave av denne finnes som A i del 2 ORDNINGEN. Alternativ B har et mer moderne språk og egner seg særlig i gudstjenester med barn.

Alle døpte innbys til fellesskap med Jesus i nattverdmåltidet. Barn som blir opplært i å se sammenhengen mellom nattverden og sin tro på Jesus Kristus, oppmuntres til nattverddeltakelse. Barna deltar i nattverden i følge med foreldre eller andre troende

som har ansvar for dem. Det er ingen nedre aldersgrense for å delta i nattverden.

Udøpte, om det er barn, ungdom eller voksne, kan bli velsignet ved nattverden.

Hovedgudstjenesten i Frikirken

*Frie innslag anbefales lagt til steder i gudstjenesten som er merket med *. Les mer om dette i slutten av kapitlet s. 41.*

<p>1. SAMLING (Innledning) Musikk</p>	<p>1. Musikk – Forventning – Bønn – Stillhet – Glede Herren kaller sitt folk til fellesskap med seg på Kristi oppstandelsesdag. I Jesu navn samles vi til et møte med den hellige Gud og nådige Frelser. La oss være i glad forventning denne dagen – og i stille bønn. Et musikkstykke eller forspill til første salme, eventuelt bibelsk salme. Eller det kan være lovsanger sunget i fellesskap eller av kor.</p>
<p>2. Hilsen</p>	<p>2. Hilsen – Håndtrykk fra vår himmelske Far Åpningsordene kan for eksempel være en nåde- og fredshilsen etterfulgt av noen ord om dagen i kirkeåret og om den gudstjenesten en nå skal feire. Hilsenen kan så avsluttes med et passende bibelord som uttrykker Guds tilstedeværelse blant sitt folk, og ord som kaller oss</p>

<p>3. Salme</p>	<p>til å søke Herren og lovprise hans navn. Eventuelt bønn for dagen.</p> <p>3. Salme – Menigheten i møte med den treenige Gud</p> <p>Innledningssalmen gir uttrykk for at menigheten står for Herren, den hellige og nådige Gud. Så vidt mulig bør den slå an dagens tema og gjerne formidle menighetens tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden.</p> <p>Titler finnes i salmebøkene under Lovsang og tilbedelse, Morgensalmer, Åpningssalmer, Gudstjenesten, Bibelske salmer.</p> <p>«Herren er i sitt hellige tempel; vær stille for ham, hele jorden!» <i>Hab 2,20</i></p>
<p>2. BØNN OG LOVPRISNING</p> <p>1. Syndsbekjennelse *</p>	<p>Gudstjenesten – Stedet å bli av med sine synder og å dele sine gleder</p> <p>I denne delen av gudstjenesten gis det mulighet til å bringe fram for Herren både sorg og jubel.</p> <p>1. Syndsbekjennelse – «Herre, rens meg fra min synd!»</p> <p>En allmenn bekjennelse som fremsies i fellesskap eller stillhet, i veksel eller det kan synges en</p>

<p>Bønnerop (Kyrie) Løftesord (Absolusjon)</p> <p>2. Lovsang (Gloria) <i>* Fri lovprisning</i></p> <p><i>* Sang og spill, barn og voksne</i></p>	<p>syndsbekjennelsessalme. Den vil hjelpe den enkelte til mer konkret syndsbekjennelse i stillhet for Herren i gudstjenesten eller i enerom og ved skriftemål. Bekjennelsen kan innledes med et bibelord som kaller oss til oppgjør. Den kan fortsette med et bønnevers, for så å avsluttes med et ord om tilgivelse (løftesord).</p> <p>2. Lovsang – «Jeg vil gi deg o, Herre, min lovsang» Den Herre som ser til oss i evig nåde og kjærlighet, vil vi gi vår lovsang. Lovsangen og tilbedelsen skal ikke først og fremst ha belærende innhold. Gud skal ikke undervises, men takkes og tilbes. Ofte en fast lovsang etterfulgt av ett eller flere lovprisningsvers. Ordet kan gis fritt til lovprisning med egne ord, et bibelord eller et salmevers.</p> <p>Barn og voksne i fellesskap Så kan følge korsang, solosang og/eller sang og spill med og av barn og voksne. I menigheten trenger vi å tydeliggjøre barnas selvfølkelige plass i gudstjenestefellesskapet. Det kan fortelles litt om hva som skal skje på søndagsskolen denne dagen.</p>
--	---

<p>3. Bønn for dagen</p>	<p>Før søndagsskolesangen synges og barna går til sin søndagsskolesamling: en kort bønn, gjerne slik:</p> <p>3. Bønn for dagen</p> <p>Denne bønnen er en</p> <ul style="list-style-type: none"> • bønn for søndagen, gudstjenesten og søndagsskolen • bønn for den som skal forkynne Herrens ord og for alle som skal høre Ordet • bønn om en sann tro, en rett tilbedelse og en frimodig tjeneste. <p>Bønnen bes gjerne av den som skal lese bibeltekstene for dagen, en av søndagsskolelederne eller av den som leder gudstjenesten.</p>
<p>Dåp</p>	<p>Dåp</p> <p>Når det er dåp, kan den finne sted her før søndagsskolen starter, slik at barna kan være med.</p> <p>Dåpen skjer i vann (overøsing eller neddykking), til den treenige Guds navn og med bønn om Åndens kraft og gaver. Se ordning for dåp (av barn og voksne).</p>

	<p>«Fra dypet roper jeg til deg, Herre. Herre, hør min røst! Vend øret til mitt rop om nåde.» <i>Salme 130,1–2</i></p>
<p>3. HERRENS ORD 1. Lesning fra Det gamle og Det nye testamentet</p> <p style="text-align: right;">*</p>	<p>1. Lesninger – Gud har noe på hjertet Bibelen er Guds ord. Gud taler til oss gjennom Den hellige skrift. Han har gitt oss denne boken fordi han har noe på hjertet som han vil si oss. Den som skal bringe ordene fra Herren videre, må derfor selv lytte til Guds hjerteslag, forberede seg i bønn og lese tekstene høyt og tydelig. Teksten til den første lesningen hentes vanligvis fra Det gamle testamentet i henhold til tekststrekke-tradisjonen, og annen lesning fra et av Det nye testamentets brev, fra Apostlenes gjerninger eller Johannes' åpenbaring. Av og til kan det være nødvendig at den som leser sier noen ord for å forklare tekstene og den sammenhengen de står.</p> <p>Syng bibelviser i gudstjenesten! Tekstene leses gjerne forløpende. Men: Mellom lesningene eller etter annen lesning kan en synge en salme</p>

<p>2. Trosbekjennelse</p>	<p>som svarer til dagens karakter eller til en av tekstene, gjerne en bibelsk salme eller bibelvise.</p> <p>2. Trosbekjennelsen – Vårt svar på Guds tiltale</p> <p>Innholdet i den kristne menighets trosammenfattes i trosbekjennelsen. Den apostoliske trosbekjennelsen er den mest kjente og brukte i vår tradisjon, mens Den nikenske – i sin originale form – er den enestående økumeniske bekjennelsen. Menighetene oppfordres til å bruke begge. Bibelens egne ord kan også brukes som trosbekjennelse, for eksempel Kristus-hymnen i Fil 2,6–11 i veksellesning mellom forsamling og leder.</p> <p>Når vi fremsier trosbekjennelsen, vitner Guds barn om sin himmelske Far, sin frelser og sin hjelper.</p> <p>Trosbekjennelsen er også en lovsang til Gud og et svar på det Gud har sagt til oss i sitt ord. Derfor kan vi av og til synge en trosbekjennelsessalme for eksempel «O store Gud, vi lover deg» (2, v. 1–6 i <i>ÆvG</i>), «Fader, Sønn og Hellig Ånd» (336 i <i>SU</i>) eller «Gud skapte lyset» (243 i <i>Norsk salmebok 2013</i>). Denne salmen kan komme i</p>
-------------------------------	--

	<p>tillegg til – eller i stedet for – å fremsi trosbekjennelsen. Trosbekjennelsen kan alternativt plasseres etter prekenen.</p>
<p>*</p>	<p>(Eventuelt sang og spill med barn, søndagsskolesang, korsang, dåp o.a.)</p>
<p>3. Salme</p>	<p>3. Salmen før prekenen Denne salmen skal forberede prekenen og gjerne være en Helligåndssalme.</p>
<p>4. Evangelium og preken</p>	<p>4. Prekenen skal vise oss hvem Gud er Det grunnleggende perspektivet i kristen forkynnelse handler om den treenige Gud. Prekenen skal først og fremst vise oss hvem GUD er, øke vår kjærighet til Ham og hans ord og åpenbare kraften i evangeliet. Ved Den hellige ånd skapes troen i våre hjerter slik at vi som Guds folk kan tro tilgivelsen og settes i stand til tjeneste for Kristus og vår neste. Gud taler til OSS som et hellig folk, Kristi medvandrere, helliget gjennom nådens midler: Ordet, dåpen og nattverden. «Troen kommer av forkynnelsen» heter det i Bibelen. Noen ganger kan</p>

<p>5. Salme</p> <p>*</p>	<p>det ta tid før en opplever at Gud taler gjennom sitt ord. Teksten og prekenen som jeg hører, ligger der stille og stum. Men plutselig hender det noe. Ordene som ble lest og talt, begynner å bevege seg mot meg. De handler om MEG! Denne opplevelsen virker Den hellige ånd.</p> <p>Prekenteeksten hentes vanligvis fra et av evangeliene i Det nye testamentet. En variant til denne ordningen kan være å gjennomgå et bibelsk skrift i sammenheng. Alternativt kan en velge en tematisk (kateketisk) form.</p> <p>Eventuelt trosbekjennelse.</p> <p>5. Salmen etter prekenen</p> <p>Denne salmen skal passe til prekenen og hjelpe menigheten til å gi sin tilslutning til Herrens ord.</p> <p>Det kan være naturlig at det gis rom for stillhet og ettertanke, vitnesbyrd og andre frie ytringer mellom prekenen og forbønnen. Slike bekreftelser og gjensvar på evangelieforkynnelsen kan gjøre gudstjenesten rikere og mer allsidig.</p>
---------------------------------	---

	«Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Dette er troens ord, det som vi forkynner.» <i>Rom 10,8</i>
<p>4, FORBØNN</p> <p>1. Kunngjøringer *</p>	<p>1. Kunngjøringer Kunngjøringer og annen informasjon er det nødvendig å komme med i gudstjenesten. Men dette kan ofte oppleves som et antiklimaks midt mellom prekenen og forbønnen. Mange vil derfor ta kunngjøringene før salmen før prekenen eller i avslutningen før siste salme. Uansett plassering gjelder det for den som gir informasjonen: Forbered godt det du skal si. Vær sikker på at opplysningene er korrekte. Vær kort!</p>
<p>2. Ofring</p>	<p>2. Takkoffer til Herren Pengeinnsamling i gudstjenesten er en viktig del av menighetens takkoffer. Våre penger er Guds eiendom, gitt oss til rett forvaltning. Ofringen kan skje ved innsamling i kirkebenkene eller ved at en går fram i kirken for å gi sin gave (eller til en bankterminal), gjerne til musikk og/eller sang. Ofringen kan avsluttes med en kort bønn.</p>

<p>3. Takk og forbønn</p> <p>*</p>	<p>3. Takk og bønn for alle ting</p> <p>Det hører med til Guds barns rett å komme fram for sin himmelske Far med alle ting. Paulus formaner den kristne menighet å takke og be for alle mennesker, for det politiske liv, for alt som er rett og godt, og for evangeliets utbredelse. (1 Tim 2,1 ff)</p> <p>Forbønnen bør ha en fast oppbygning, men hver del kan formuleres fritt, eller en kan bruke formularer fra gudstjenesteboken. (Se ORDNINGEN og TILLEGGET.)</p> <p>Oppbygningen kan være slik:</p> <ul style="list-style-type: none"> A. Innledende takkedel B. Bønn for menigheten C. Bønn for kirken og misjonen D. Bønn for land og folk E. Bønn for verden F. Anledning til fri bønn (høyt eller i stillhet) G. Avsluttende bønnedel <p>Bønneformen bør varieres fra søndag til søndag – fra en fast formulert bønn som bes av den som leder bønnetjenesten, til fri bønn eller selvstendige bønner formulert av flere personer. Eller det kan være bønnevandring, dvs. at deltakerne vandrer mellom ulike bønnestasjoner</p>
---	---

<p>Herrens bønn</p>	<p>i kirkerommet, tenner lys, skriver bønnesedler, blir bedt for av en forbeder osv. Flere trekkes inn i ledelsen av forbønnstjenesten. Bønnedelen avsluttes med Herrens bønn (når det ikke er nattverd i gudstjenesten).</p> <p>«Vær ikke bekymret for noe! Men legg alt dere har på hjertet, fram for Gud. Be og kall på ham med takk.» <i>Fil 4,6</i></p>
<p>5. HERRENS BORD Nattverdfeiring</p>	<p>Nattverden – En himmelfest på jord</p> <p>I nattverden møter den oppstandne og seirende Jesus Kristus oss. Han gir seg selv til oss i brød og vin, to håndfaste tegn på Guds usynlige nåde. Han tilgir oss. Han fyller oss med sin kjærlighet og utrunder oss til tjeneste i verden.</p> <p>Følgende beskrivelse av nattverden synliggjøres best i Ordning for nattverd – Alternativ C. Men også den enklere utgaven A i del 2 ORDNINGEN inneholder hovedpunktene – og B som har et enkelt og mer moderne språk.</p>

<p>1. Bønn og fredshilsen</p>	<p>1. Bønn og fredshilsen Nattverdfeiringen innledes med innbydelse til Herrens bord og salmesang. Under salmen kan brød og vin bæres fram. Det kan gis rom for bønn og syndsbekjennelse. Vi er kalt til et liv i forsoning og fred. Som et tegn på den innbyrdes kjærlighet Herren kaller oss til, hilser vi hverandre med «Guds fred». For «Kristus er vår fred. Vi er lemmer på Kristi kropp».</p>
<p>2. Lovprisning av Faderen</p>	<p>2. Lovprisning av Faderen Siden nattverden er en forkynnelse og en feiring av Guds handlinger, sømmer det seg å takke og lovprise Faderen for alt han har gjort – og fremdeles gjør – i skapelse, forløsning og helliggjørelse. Forenet med englene synger hans menighet i himmelen og på jorden: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. All jorden er full av hans herlighet.»</p>
<p>3. Kristi innstiftelse av nattverden</p>	<p>3. Kristi innstiftelse av nattverden Den kristne menighet mottar nattverden som en gave fra Herren. Paulus skriver: «For jeg har mottatt</p>

<p>4.Minnemåltid og Herrens bønn</p>	<p>fra Herren det jeg også har gitt videre til dere: I den natt da Herren Jesus ble forrådt, tok han et brød, takket, brøt det og sa: Dette er min kropp, som er for dere. Gjør dette til minne om meg!». (1 Kor 11,23–24ff)</p> <p>I brødet og vinen bringes Gudsriket nær. Og vi kan i fellesskap si: «Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen.»</p> <p>4. Minnemåltid og Herrens bønn</p> <p>Nattverden feires til minne om den korsfestede og oppstandne Kristus. Å minnes i denne sammenheng er noe annet enn å komme på noe vi har lett for å glemme. Det å minnes betyr at Kristus bringes nær og selv er nærværende. Det betyr også at nattverden er det levende og virksomme tegnet på det offeret han brakte en gang for alle på korset, og som er virkekräftig for hele menneskeslekten, nå og for all ettertid. Kristus er selv til stede i dette måltidet og gir oss del i samfunnet med seg. Derfor holder vi fram for hverandre de store forsoningshandlingene og ser i forventning fram mot Herrens gjenkomst i herlighet – og vi sier i</p>
---	--

<p>5. Brødsbrytelse og salmesang</p>	<p>fellesskap: «Vår Far i himmelen. La navnet ditt helliges. La riket ditt komme.»</p> <p>5. Brødsbrytelse og sang til Guds Lam</p> <p>Brødet brytes, gjerne innledet med ordene: «Brødet som vi bryter, gir oss del i Kristi kropp. Fordi det er ett brød, er vi alle en kropp. For vi har alle del i det ene brød». Under brødsbrytelsen er våre hjerter vendt mot Jesus Kristus – Guds Lam – som uskyldig bærer verdens synder.</p>
<p>6. Nattverdmåltid</p>	<p>6. Nattverdmåltidet</p> <p>Herrens bord er gjort i stand og alt er klart til måltidsfellesskap med Kristus og alle kirkens lemmer. Brødet og vinen deles ut med ordene: «Dette er Jesu legeme». «Dette er Jesu blod» eller «Kristi kropp gitt for deg» «Kristi blod utøst for deg». I tro og takknemlighet tar nattverd gjestene imot, gjerne fulgt med et «amen» – slik kirkefader Martin Luther oppfordret til.</p> <p>Udøpte barn, ungdom og voksne kan bli velsignet ved nattverden.</p> <p>Under utdelingen kan det spilles musikk, menigheten kan synge</p>

<p>7. Takkebønn for nattverden *</p>	<p>bønne- og lovsanger til den nærværende Jesus Kristus eller det kan være stillhet.</p> <p>7. Takkebønn for nattverden Som avslutning på nattverdfeiringen kan den som forretter sitere et passende bibelord. Han/hun kan gi ordet fritt til takk og bønn eller be en bønn med takk for nattverdets gaver.</p> <p>«Denne mannen tar imot syndere og spiser sammen med dem.» <i>Luk 15,2b</i></p>
<p>6. SENDELSE (Avslutning) 1. Salme</p> <p>2. Velsignelse</p>	<p>1. Slutningssalmen – Sendelse Slutningssalmen kan ha ulik karakter. Den kan være lovsang og tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden. Den kan peke hen imot Jesu gjenkomst og Guds nyskapelse. Eller den kan være en bønn om veiledning og hjelp for livet og tjenesten som venter.</p> <p>2. Velsignelsen – En meddelelse fra Herren Velsignelsen er ikke et fromt ønske som fremsies. Det skjer en virkelig meddelelse av det velsignelsen sier. Kristus, som er midt iblant oss,</p>

	<p>handler gjennom velsignelsen. Ikke magisk, men i frihet ut ifra sitt ord og løfte. Tar vi imot Herrens velsignelse i tro, blir den til velsignelse for oss. Stiller vi oss avvisende, kan den bli til forbannelse.</p> <p>«Herren velsigne deg og bevare deg! Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig! Herren løfte sitt ansikt mot deg og gi deg fred!» 4 Mos 6,24–26</p> <p>Amen – Menighetens svar Det er godt å kunne stemme i et «amen» når velsignelsens ord har lydt. I synagogen var amen særlig brukt som menighetens høylydte tilslutning til bønner og lovprisninger. Den som ba eller lovpriste sa aldri amen selv. Amen er etter innholdet et svar, et ja til det som er sagt.</p> <p>3. Musikk – Utfordring – Stillhet – Glede Et musikkstykke eller etterspill til slutningssalmen, eventuelt korsang.</p> <p>4. Utsendelse til hverdagens gudstjeneste</p>
Amen	
3. Musikk	
4. Utsendelse	

<p style="text-align: center;">*</p>	<p>Søndagens gudstjeneste er til ende. Hverdagens gudstjeneste venter. Vi sendes ut av Guds hus med en hilsen, for eksempel med disse ordene:</p> <p>«Gå i fred og tjen Herren med glede!»</p> <p>Frie innslag i gudstjenesten</p> <p>Frie innslag anbefales lagt til steder i gudstjenesten som er merket med *.</p> <p>Disse kan være:</p> <p><i>Bønn eller bekjennelse – høyt eller i stillhet</i></p> <p><i>Vitnesbyrd og troshistorie</i></p> <p><i>Lovprisning</i></p> <p><i>Profeti og tungetale med tydning</i></p> <p><i>Åndelige sanger og viser, korsang, musikk, dans og drama</i></p> <p><i>Stillhet for ettertanke og stille bønn</i></p> <p><i>Ønske om forbønn o.a.</i></p>
--------------------------------------	--

I gudstjenesten har det vært et møte mellom Gud Herren og hans folk. Det har vært til oppbyggelse og glede for den troende menighet og til et vitnesbyrd for dem som har sett det hele litt på avstand. Form og

fasong på de ulike ledd i gudstjenesten kan variere fra sted til sted og til ulike tider. Men selve møtet med Herren inneholder alle de dimensjoner vi har talt om her: bønnen og bekjennelsen, tilbedelsen og undringen, forkynnelsen og feiringen, fellesskapet og utsendelsen.

Se også:

Herrens måltid – Veiledning om nattverden og nattverdpraksis i Den Evangelisk Lutherske Frikirke. (Frikirkens temahefter 2013).

«Når dere kommer sammen...» Gudstjenesten i kristne kirker og trossamfunn i Norge. Norges Kristne Råds skriftserie – nr. 16. 2012. Se: www.norgeskristnerad.no

Kirkeårets tekster: Se Frikirkens hjemmeside: www.frikirken.no

Salmer og sanger fra *Ære være Gud* og *Salmer underveis*. Salmeforslag. Se Frikirkens hjemmeside: www.frikirken.no

Hovedgudstjenesten

Del 1 INNLEDNING

Se *Fest i Guds hus* Om gudstjenesten i Den Evangelisk Lutherske Frikirke, s. 1–44 og samtaleplanen, s. 135–140.

Del 2 ORDNINGEN

Veiledning

Norm og anbefaling – struktur og frihet

1 Gudstjenesten er sentrum i den kristne menighets liv. Alle liturgier (bibelord, bønner bekjennelser, tekster, sanger, forkynnelse, handlinger osv.) skal løfte fram det bibelske budskap som er overgitt kirken fra Jesus Kristus og apostlene. Normen må være at alle våre liturgier forkynner hva vi som kirke lærer.

2 I gudstjenesten skal det legges vekt på

- *universell utforming* (å være bevisst at menigheten feirer gudstjeneste sammen med hele Guds familie, både i himmelen og på jorden)
- *historisk arv* (å erfare levd trosliv fra oldkirken, reformasjonen og Frikirkens egen historie)
- *lokal forankring* (å kommunisere den sosiale og kulturelle sammenheng den enkelte menighet befinner seg i).

3 Seks hoveddeler

Frikirken ønsker et sant, rikt og variert gudstjenesteliv i menighetene basert på prinsippene ovenfor.

Hovedgudstjenesten består av seks hoveddeler. Disse er:

1. Samling (Innledning)
2. Bønn og lovprisning
3. Herrens ord
4. Forbønn
5. Herrens bord
6. Sendelse (Avslutning)

Denne hovedgudstjeneste bør feires ofte, enten slik den er foreslått i denne bok eller i kombinasjon med andre ordninger som familiegudstjeneste, forbønns- og lovsangsgudstjeneste osv. Se INNLEDNINGEN for utfyllende informasjon om gudstjenestens karakter.

4 Fast struktur og valgbare formularer

Ordningen for hovedgudstjenesten inneholder fra ett til tre valgbare formularer til de forskjellige ledd. Flere av leddene har alternative formularer i TILLEGGET lengre bak i boken.

I selve ORDNINGEN er noen ledd faste og bør være med i alle gudstjenester, og noen ledd valgfrie og kan være med av og til – avhengig av tidsplan eller hva man ønsker å vektlegge i gudstjenesten.

5 Frie innslag i gudstjenesten

For at gudstjenesten kan få en naturlig vekslning mellom fasthet og spontanitet, anbefales frie innslag

lagt til steder i gudstjenesten som er merket med *. Disse kan være:

- Bønn eller bekjennelse – høyt eller i stillhet
- Vitnesbyrd og troshistorie
- Lovprisning
- Profeti og tungetale med tydning
- Åndelige sanger og viser, korsang, musikk, dans og drama
- Stillhet for ettertanke og stille bønn
- Ønske om forbønn

6 Gudstjenesteledelse

Forberedelse og gjennomføring av hovedgudstjenesten bør skje ved bred delaktighet fra menighetens medlemmer – og de ulike tjenester. Pastorer og eldste er ordinert og innsatt til hyrdetjenesten i Frikirken, tjenesten med ord og sakrament. Noen av disse – sammen med andre som har nådegaver og utrustning til åndelig lederskap – settes til å lede gudstjenesten i Jesu sted.

Gudstjenestelederen er liturg og ikke konferansier. Å føre menigheten fram for Gud er en *liturgisk* tjeneste. Liturgen handler både på Guds vegne og på menighetens vegne ut fra det oppdrag Jesus gav til sine apostler og som vi har arvet gjennom kirkens liv og historie.

Om planlegging og ledelse av gudstjenesten se INNLEDNINGEN.

7 Nattverden

Synoden oppfordrer menighetene til å feire Herrens nattverd regelmessig og minst en gang i måneden, gjerne oftere.

En gyldig nattverdforvaltning forutsetter at den som forretter gjør det som Kristi innstiftelse forkynner:

- «Han tok» – frembæring av gavene: brød og vin
- «Han takket» – takkebønn for Guds frelsesgjerninger, innvielse av gavene og påkallelse av Den hellig ånd over gavene
- «Brøt det» – bryting av det innviede brødet før utdeling
- «Gav dem» – utdeling/måltid

Se temaheftet *Herrens måltid – Veiledning om nattverden og nattverdpraksis i Den Evangelisk Lutherske Frikirke*, som også tar opp disse emnene:

- Ulike typer brød og vin
- Anbefaling om at brødet brytes og at vinen innvies i ett beger før utdeling
- Utdelingsform
- Barn og nattverd
- Udøpte og nattverd
- Nattverd og kirketukt
- Nattverd i husmenigheten
- o.a.

Synoden anbefaler den enkelte menighet å være konsekvent i innholdet i sin innbydelse av barn, unge og voksne som ikke er døpt. Se nattverdliturgi A, B og C (punktene 5.1).

8 Salmer

Lovsanger til Gud som skaper, Kristus som frelser og Den hellige ånd som veileder, bønnerop, lovprisningsvers, forkynnende sanger og åndelige viser. Disse fremføres primært av menigheten i fellesskap, men kan også synges av kor/korgrupper, solister og andre. Salmen skal understreke den bibelske karakteren som den kirkelige handlingen har, og hjelpe de fremmøtte til å gi sitt svar på Guds ord og vilje.

9 Kirkeåret

Kirkeårets høytider og tekster gir struktur og substans for menighetens forkynnelse og feiring. Der det er ønskelig, kan tekster fra de oppsatte tekstrekkene i perioder erstattes av gjennomgang av bibelske skrifter og av temaundervisning.

Kirkeårets tekster og salmeforslag fra *Ære være Gud* og *Salmer underveis* ligger ute på Frikirkens hjemmeside: www.frikirken.no

10 Estetikk

Pastor og eldste kan bære alba og stola ved liturgiske handlinger i hovedgudstjenesten, eller de kan være kledd i sivile klær. Omvendt snipp markerer kirkelig tjeneste og kan bæres.

Kirkeårets høytider og fester kan synliggjøres i valg av farger på kirkerommets tekstiler og andre utsmykninger.

11 Målform

Menigheten gjør vedtak om hvilken målform gudstjenesten skal ha.

12 Forkortelser

L viser hva som skal sies av liturgen, den som leder (forretter) gudstjenesten.

A viser hva alle, menigheten i fellesskap, tar del i.

M viser menighetssvar ved blant annet forbønner og veksellesning.

ÆvG salmeboken *Ære være Gud*

SU salmeboken *Salmer underveis*

13 Synoden anbefaler

Synoden 2014 har godkjent og anbefalt gudstjenesteboken og liturgiene til bruk i Frikirkens menigheter.

Hovedgudstjenesten

1. SAMLING

1. Musikk

Et musikkstykke eller forspill til første salme, eventuelt en bibelsk salme. Eller det kan være lovsanger sunget i fellesskap eller av kor.

2. Hilsen

Den som leder gudstjenesten, hilser menigheten. Åpningsordene kan for eksempel være:

Enten A:

L Kjære menighet!
 Nåde være med dere og
 fred fra Gud, vår Far,
 og Herren Jesus
 Kristus.
 Velkommen til
 gudstjeneste.

Eller B:

L Kjære menighet!
 Dette er dagen som
 Herren har gjort; la oss
 juble og glede oss på
 den!
 Velkommen til
 gudstjeneste.

Etter åpningsordene kan den som leder, kort si noe om dagens karakter og om gudstjenesten som følger.

Hilsenen kan avsluttes med et passende skriftord, for eksempel ett av disse:

Enten A:

L Takk Herren, for han er god, evig varer hans miskunn!

1 Krøn 16,34

Eller B:

L Søk Herren mens han er å finne, kall på ham når han er nær!

Jes 55,6

3. Salme

Innledningssalmen bør gi uttrykk for at menigheten står for Herren, den hellige og nådige Gud. Så vidt mulig bør den slå an dagens tema og gjerne formidle menighetens tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden.

Salmen kan alternativt synges rett etter innledende musikk.

2. BØNN OG LOVPRISNING

1. Syndsbekjennelse

Innledning

Enten A:

L La oss bøye oss for Gud og i stillhet legge fram for ham det som ligger oss på hjertet:

- Stillhet

Og i fellesskap bekjenner vi våre synder:

Eller B:

L Herren bor i det høye og hellige og hos den som er knust og nedbøyd i ånden. Han har lovet at dersom vi bekjenner våre synder, vil han tilgi oss og rense oss fra all urett.

La oss derfor i stillhet legge fram for ham det som ligger oss på hjertet:

- Stillhet

Og i fellesskap bekjenner vi våre synder:

Bekjennelse

Enten A:

A Hellige Gud,
himmelske Far.
Se i nåde til meg,
syndige menneske,
som har krenket deg
med tanker, ord og
gjerninger,
ved unnløtelser og
forsømmelser,
og kjenner lysten til det
onde i mitt hjerte.
For Jesu Kristi skyld, ha
langmodighet med meg.
Tilgi meg alle mine
synder
og gi meg å frykte og
elske deg alene.

Eller B:

A Gud, vi legger våre
sårbare liv fram for deg.

Vi kommer med alt det
gode du har gitt oss,
og med alt som er knust
og ødelagt.

Vi kommer med våre
synder, skuffelser
og nederlag, med vår
ensomhet og våre
sorger,
og med våre gleder og
vår dype
lengsel etter deg.

Ta imot oss, Herre, og
vis oss ditt milde
ansikt når vi her og nå
søker deg (og
deler gavene på ditt
bord).

Hør oss, vi ber i Jesu
navn.

Bønnerop

Menigheten kan synge:

Enten A:
Tilgi oss, Herre tilgi
oss,
hør vår bønn om nåde,
Herre tilgi oss.

Kyrie eleison,
hør vår bønn om nåde,
Kyrie eleison.

Kriste eleison,
hør vår bønn om nåde,
Kriste eleison

376 i SU

Eller B:

Herre, jeg roper til deg
du min Frelser,
jeg tar min tilflukt,
min tilflukt til deg. (x2)
239 i SU

Løftesord

Enten A:
L Guds ord sier:
Dersom vi vandrer i
lyset, slik han selv er i
lyset, da har vi
fellesskap med
hverandre, og blodet fra
Jesus, hans Sønn, renser
oss for all synd.

1 Joh 1,7

Eller B:
L Guds ord sier:
Han ble såret for våre
lovbrudd, knust for våre
synder. Straffen lå på
ham, vi fikk fred, ved
hans sår ble vi
helbredet.

Jes 53,5

2. Lovsang

Menigheten reiser seg.

Enten A:

Gloria, gloria, in
excelsis Deo!
Gloria, Gloria.
Halleluja, halleluja!

Lova Gud, lova Gud,
lova Gud i det høgste!
Lova Gud, lova Gud.
Halleluja, halleluja!

243 i SU

Eller B:

Store og mektige er
dine gjerninger,
Herre Gud allmektig!
(x2)
Rette og sanne er dine
veier,
du tidsaldrenes konge!
(x2)
Herre Gud allmektig!
Alle folk skal komme
og tilbe foran deg! (x2)
Herre Gud allmektig.

354 i SU

Eller C:

Vi vil juble, ja rope av
fryd!
Vi vil samle vår takk i
en levende krans som vi
bærer til Gud gjennom
lek, gjennom dans, vi
vil takke vår Herre!
All ære er hans!
Vi vil juble, ja rope av
fryd!

Vi vil juble, ja rope av
fryd!
Vi vil tenke på alle de
ting vi har fått
gjennom dager av gull,
gjennom dager i grått,
Vi vil takke for alt, vi
som har det så godt
og kan juble og rope av
fryd!

Vi vil juble, ja rope av
fryd!

Vi vil be, vi vil ønske at
lovsangens ord
blir til handling som
kanskje kan sette sitt
spor
slik at noen i mismotets
skygge på jord
kan få juble og rope av
fryd!

Vi vil juble, ja rope av
fryd!
Flett din lovsang og
takkebønn inn i vår
krans,
klapp i hender for
Herren i glede og dans.
Våre liv, våre timer og
dager er hans,
og vi vil juble og rope
av fryd!

355 i SU

** Anledning til frie lovprisningsbønner og lovsang.*

Menigheten setter seg.

*** Barn og voksne i fellesskap**

Så kan følge korsang, solosang og/eller sang og spill med og av barn og voksne.

Det kan fortelles litt om hva som skal skje på søndagsskolen denne dagen.

Før søndagsskolesangen synges, og barna går til sin søndagsskolesamling: en kort bønn for dagen.

3. Bønn for dagen

Tekstleser, gudstjenesteleder eller søndagsskoleleder ber en bønn som passer til dagens karakter.

- *Bønn for søndagen, gudstjenesten og søndagsskolen.*
- *Bønn for den som skal forkynne Herrens ord og for alle som skal høre Ordet.*
- *Bønn om en sann tro, en rett tilbedelse og en frimodig tjeneste.*

Bønnen innledes med:

La oss be.

Dåp

Når det er dåp, bør den finne sted her før søndagsskolen starter, slik at barna kan være med.

3. HERRENS ORD

1. Lesning fra Den hellige skrift

Teksten til den første lesningen hentes vanligvis fra Det gamle testamentet i henhold til tekststrekke-tradisjonen.

Teksten til den andre lesningen hentes vanligvis fra ett av brevene i Det nye testamentet eller fra Apostlenes gjerninger eller Johannes' åpenbaring.

Hvis ønskelig kan tekstleseren si noen ord for å forklare tekstene og den sammenhengen de står i.

Tekstlesningen innledes med:

La oss høre Herrens ord fra ...

Lesningen kan avsluttes med:

Slik lyder Herrens ord.

Mellom lesningene, eventuelt etter annen lesning, kan synges en kort salme som svarer til dagens karakter eller til en av tekstene, gjerne bibelsk salme eller bibelvise.

2. Trosbekjennelse

Den som leder eller tekstleseren:

La oss bekjenne vår hellige tro.

*Enten A:
Menigheten reiser seg
og fremsier den
apostoliske
trobekjennelse:*

A Jeg tror på Gud
Fader, den allmektige,
himmelens og jordens
skaper.

Jeg tror på Jesus
Kristus,
Guds enbårne Sønn, vår
Herre,
som ble unnfanget ved
Den hellige ånd,
født av jomfru Maria,
pint under Pontius
Pilatus,
korsfestet, død og
begravet,
fór ned til dødsriket,
stod opp fra de døde
tredje dag,
fór opp til himmelen,

sitter ved Guds, den
allmektige Faders høyre
hånd,
skal derfra komme
igjen
for å dømme levende
og døde.

Jeg tror på Den hellige
ånd,
en hellig, allmenn
kirke,
de helliges samfunn,
syndenes forlatelse,
legemets oppstandelse
og det evige liv.
Amen.

*Eller B:
Menigheten reiser seg
og fremsier den
nikenske
trobekjennelse:
(Se TILLEGGET for
den originale/
økumeniske versjonen.)*

A Vi tror på én Gud,
den allmektige Far,
som har skapt himmel
og jord,
alt synlig og usynlig.

Vi tror på én Herre,
Jesus Kristus,
Guds enbårne Sønn,
født av Faderen før alle
tider,
Gud av Gud, lys av lys,
sann Gud av sann Gud,
født, ikke skapt,
av samme vesen som
Faderen.
Ved ham er alt blitt
skapt.
For oss mennesker og
til vår frelse
steg han ned fra
himmelen,
og ved Den hellige ånd
og av jomfru Maria ble
han menneske av kjøtt
og blod.
Han ble korsfestet for
oss under Pontius
Pilatus,

led og ble begravet,
oppstod den tredje dag
etter Skriftene
og fór opp til
himmelen,
sitter ved Faderens
høyre hånd,
skal komme igjen i
herlighet
for å dømme levende
og døde,
og hans rike skal være
uten ende.

Vi tror på Den hellige
ånd,
som er Herre og gjør
levende,
som utgår fra Faderen
og Sønnen,
tilbes og æres sammen
med Faderen og
Sønnen,
og som har talt
gjennom profetene.
Vi tror på én hellig,
allmenn og apostolisk
kirke.

Vi bekjenner én dåp til
syndenes forlatelse og
venter de dødes
oppstandelse
og et liv i den
kommende verden.
Amen.

Menigheten setter seg.

Se TILLEGGET for disse versjonene:

- *Bibelens egne ord kan også brukes som trosbekjennelse, for eksempel Kristus-hymnen i Fil 2,6–11 i veksellesning mellom forsamling og leder (C).*
- *I økumeniske gudstjenester, for eksempel med den ortodokse kirke, brukes den nikenske trosbekjennelsen i sin originale form – uten tilføyelsen i 3. artikkel: «og (fra) Sønnen» (D).*
- *I stedet for å fremsi trosbekjennelsen kan det synges en trosbekjennelsessalme.*

Trosbekjennelsen kan alternativt plasseres etter salmen etter prekenen.

*(*Eventuelt sang og spill med barn, søndagsskolesang, korsang, dåp o.a.)*

(Kunngjøringer kan følge her.)

3. Salme før prekenen

En salme som forbereder prekenen, gjerne en Helligåndssalme. Kan bortfalle hvis trosbekjennelsen synges.

4. Evangelium og preken

Prekenteeksten hentes vanligvis fra et av evangeliene i Det nye testamentet. En variant til denne ordningen kan være å gjennomgå et bibelsk skrift i sammenheng. (Alternativt kan en velge en tematisk/kateketisk form.)

Evangelielesningen kan innledes og/eller avsluttes med en kort salme eller et hallelujaomkved. På høytidsdager synges et vers som passer til høytiden.

Tekstlesningen kan avsluttes med fri bønn eller:

Hellige Far, hellige oss i sannheten, ditt ord er sannhet. Amen.

Prekenen kan avsluttes med denne lovprisningen:

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd, som var og er og blir en sann Gud fra evighet og til evighet.

5. Salme etter prekenen

Salme som passer til prekenen, og som hjelper menigheten til å gi sin tilslutning til Herrens ord.

*

Eventuelt trosbekjennelse.

4. FORBØNN

1. Kunngjøringer

Kunngjøringer kan legges her eller annet egnet sted avhengig av informasjonens karakter og omfang.

2. Ofring

Ofringen kan skje ved innsamling i kirkebenkene eller ved at en går fram i kirken for å gi sin gave (eller til en bankterminal), gjerne til musikk og/eller sang.

Ofringen kan avsluttes med en kort bønn, for eksempel slik:

L Gud, vår skaper, din er jorden og alt som fyller den. Alt vi eier, tilhører deg. Velsign de gaver som er gitt i vår menighet, så de blir til gagn for ditt rike og for vår neste.

3. Forbønn

Den som leder, eller en annen bønneleder, innleder bønnen med:

L La oss takke og be.

Forbønnen bør ha en fast oppbygning, men hver del kan formuleres fritt. Oppbygningen kan for eksempel være slik:

A. Innledende takkedel

B. Bønn for menigheten

C. Bønn for kirken og misjonen

D. Bønn for land og folk

E. Bønn for verden

*F. *Anledning til fri bønn (høyt eller i stillhet)*

G. Avsluttende bønnedel

Forbønnen kan ordnes på følgende måter:

- a. Bønneleder ber en fast formulert bønn i sammenheng.*
- b. Den fast formulerte bønningen bes med menighets svar mellom hver del (om ønskelig synges et bønnevers).*
- c. De enkelte ledd i forbønnen fordeles på flere personer, eventuelt slik at den enkelte formulerer selvstendige bønner.*
- d. Bønneleder oppfordrer til fri bønn, gjerne slik at emner angis, for eksempel slik:*

La oss be for vår menighet.

La oss be for kirken og misjonen.

Hvis menighets svar praktiseres, kan hver bønnedel avsluttes med ordene:

Det ber vi deg om, vår Gud og Far.

Som menighets svar kan brukes:

Herre, hør vår bønn.

Eller det kan synges et bønnevers.

Se TILLEGGET for disse versjonene:

- *Forbønnen kan også legges opp som bønnevandring, med lyttening, personlig*

forbønn, velsignelsesbønn, stillhet, bønnelapper i bønnekrukker, skriftemål, bilde- eller bibelordkonsentrasjon, tegnested for barn osv. (Forbønnsmodell 3)

- *Forbønnen kan alternativt uttrykkes i salmesang, for eksempel:
Gud våre år blir til i dine hender (339 i SU).
Se flere under Forbønnsmodell 2.*

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Bønneleder sammen med menigheten:

A Vår Far i himmelen!
La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød,
og tilgi oss vår skyld, slik også vi tilgir våre skyldnere.
Og la oss ikke komme i fristelse, men frels oss fra det onde.
For riket er ditt, og makten og æren i evighet.
Amen.

Eller:

A Fader vår, du som er i himmelen!
La ditt navn holdes hellig.
La ditt rike komme.
La din vilje skje på jorden som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød.
Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.
Led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.

For riket er ditt,
 og makten og æren i
 evighet.
 Amen.

*I menigheter som ønsker å bruke en fast formulert
 bønn, kan bønneleder be slik:*

Forbønn I

Bønneleder:

La oss takke og be.

Allmektige, evige Gud,
 vi takker deg og priser ditt hellige navn,
 for du er god, og din barmhjertighet tar aldri slutt.
 Vi ber for den verdensvide kirke.
 Gi enhet mellom alle troende.
 La evangeliet ha fremgang i alle land.
 Se i nåde til det folk som du gav
 dine løfter i den gamle pakt.
 Styrk forkynnere og misjonærer
 og alle som strider troens gode strid.
 (Vi ber for ... *aktuelle emner kan nevnes*)
 Hold oss fast i din sannhet.
 Det ber vi deg om, vår Gud og Far.
M Menighetssvar: Herre, hør vår bønn. *Eller det kan
 synges et bønnevers.*

Vi ber for menigheten vår.
 Gi oss mot og vilje til å tjene deg.
 Styrk oss gjennom Ordet og sakramentene,
 så vi får kraft og vilje til å stå sammen
 mot onde krefter.
 Kall konfirmantene våre til et liv
 i tro og tjeneste.
*(Vi ber om ... aktuelle bønneemner kan nevnes.
 Dersom menigheten bruker bønnekrukke/-skål, kan
 bønnene bes her.)*
 Led oss ved ditt ord og din visdom.
 Det ber vi deg om, vår Gud og Far.
M Menighetssvar

Vi ber for vår kirke.
 For våre skoler og for alle dem
 som har et lederansvar i kirken.
 Styr og led oss etter din gode vilje.
 Vi ber for vårt land og folk.
 Velsign kongen og hans hus. Gi troskap
 og dømmekraft til alle som har fått et lederansvar
 i landet vårt og i alle verdens land.
 Det ber vi deg om, vår Gud og Far.
M Menighetssvar

Vi ber for mennesker som har det vondt,
 for syke og ensomme, for hjemløse,
 for flyktninger og krigs ofre,
 for alle som lider urett og er undertrykt
 og for dem som nylig er kommet til landet vårt.

(Vi ber for ... *aktuelle emner kan nevnes*)

Hjelp oss å verne om menneskets verd
fra livets begynnelse til livets slutt.

Det ber vi deg om, vår Gud og Far.

M Menighetssvar

Vi ber for verden.

Bevar alle jordens folk fra flom og tørke,
og velsign oss med godt og tjenlig vær.

Gi oss vilje til å ta vare på jorden du har gitt oss.

Gi fred og frihet for folk og nasjoner,
rettferdighet i samfunn og arbeidsliv,
velsignelse over arbeidet vårt,
og evne og vilje til å dele rettferdig.

(Vi ber om ... *aktuelle emner kan nevnes*)

Gi oss din fred.

Det ber vi deg om, vår Gud og Far.

M Menighetssvar

Forbønnen kan avsluttes slik:

I stillhet – eller høyt med hverandre – vil vi nå legge
fram for deg det hver og en av oss ha på hjertet.

Anledning til fri takk og bønn.

I Jesu Kristi navn ber vi til deg, vår Gud og Far.

M Menighetssvar

*Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen
med Herrens bønn.*

Forbønn II

Bønneleder:

La oss takke og be.

Allmektige Gud, du som har skapt alle ting,
vi takker deg for livet og for alle dine gaver.
Vi takker for liv og helse,
for alt som lar oss kjenne at du er god.

Herre Jesus, takk for din frelse.
Takk for at din nåde er ny hver dag.
Gjør din menighet levende.
Forén oss i deg, og hjelp oss ved din Hellige Ånd
å trenge dypere inn i evangeliet
så vi kan bli fylt av din kjærlighet.

Du er veien, sannheten og livet.
Gi oss ikke ro før alle folkeslag får høre evangeliet.
La oss få vitne om din frelse i ord og gjerninger.

Herre, vår Gud, vi takker deg for landet du har gitt oss.
Takk for livsgrunnlag, frihet og fred.
Gi oss ledere som vet og vil det som er sant og rett,
og lær oss alle lydighet mot dine bud.
Hjelp oss så vi ikke glemmer å takke for din godhet.

Himmelske Far, hjelp oss å dele jordens rikdommer
rett

og forvalte dem til din ære og til nytte og glede for kommende slekter.

Før verdens fattige ut av nød og fornedrelse og sett de undertrykte fri.

Fader, Sønn og Hellig Ånd, vi ber om din velsignelse. Takk at du har lovet å være med din kirke like til verdens ende.

Forbønnen kan avsluttes slik:

I stillhet – eller høyt med hverandre – vil vi nå legge fram for deg det hver og en av oss har på hjertet.

Anledning til fri takk og bønn.

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Andre forbønner, bønnevandring og andre bønnemodeller

Se TILLEGGET for andre forbønner:

- Forbønn III og Forbønn IV

og forbønnsmodeller:

- Lystenning
- Salmer og sanger
- Bønnevandring

5. HERRENS BORD

Nattverdliturgi A

Ordningen bygger på en klassisk kirkelig tradisjon og er en enklere og kortere utgave av nattverdliturgi C. (Nattverdliturgi B har et mer moderne språk og egners seg særlig i gudstjenester med barn.)

1. Innbydelse

Den som forretter innbyr alle døpte og troende til Herrens bord og minner om hva nattverden er og gir, for eksempel slik:

Enten A:

L Alle som er døpt og vil følge Jesus, innbys til å ta del i nattverdmåltidet.

Barn, ungdom eller voksne som ikke er døpt, innbys til å komme fram og motta velsignelse ved nattverden.

Eller B:

L Den korsfestede og oppstandne Kristus kaller oss i nattverdmåltidet til fellesskap med seg og sin verdensvide menighet gjennom alle tider. Dette måltidet peker tilbake på Jesu død på korset, og det peker fram mot det fullkomne festmåltid i himmelen.

I nattverdmåltidet har
 Jesus på en særlig måte
 lovet sitt underfulle
 nærvær, han som gir
 tilgivelse og
 oppreisning, håp og
 evig liv. Derfor innbys
 alle som er døpt og vil
 følge Jesus, til å ta del i
 dette måltidet.

*Barn, ungdom eller
 voksne som ikke er
 døpt, innbys til å
 komme fram og motta
 velsignelse ved
 nattverden.*

Eller C:

L Alle som tror på
 Jesus og vil ha
 fellesskap med ham,
 innbys til å ta del i
 nattverdmåltidet.

2. Salme før nattverden

*Under salmen bæres fram brød og vin, dersom dette
 ikke er gjort ved gudstjenestens begynnelse.*

3. Lovprisning – Herrens innstiftelsesord – Måltid

L La oss takke Herren vår Gud.

Menigheten reiser seg.

Enten A:

L Vi takker deg,
hellige Gud, ved din
Sønn Jesus Kristus.
Han er det evige Ord,
og ved dette Ord skapte
du alt. Da tiden var
inne, sendte du ham til
verden som frelser og
befrier. For dette priser
vi deg, sammen med
alle dine hellige i
himmelen og på jorden:

Eller B:

L I sannhet verdig og
rett er det at vi alltid og

alle steder takker deg
allmektige Gud, evige
Far, ved Jesus Kristus,
vår Herre, han som
gjorde oss til sine
disipler og lovet å være
med oss alle dager
inntil verdens ende.
Ved ham lovsynger
englene din herlighet,
og din menighet i
himmelen og på jorden
priser ditt navn med
samstemmig jubel. Med
dem vil også vi forene
våre røster og
tilbedende synge:

Lovsang

Enten A:

Hellig, hellig, hellig!
Herre Gud allmektig,
jord og hav og himmel,
se alt skal prise deg!

Hellig, hellig, hellig!
Nådefull og prektig.
Fader, Sønn og Ånd,
all ære være deg!

19, v. 4 i ÆvG

Eller B:

Du er hellig, du er hel.
 Du er alltid mye mer
 enn vi noen gang
 forstår.

Du er nær oss nå.

Velsignet være du,
 vår Herre og vår Gud.
 Din velsignelse på jord
 blir til brød på vårt
 bord.

Du er hellig. Du er
 helhet. Du er nærhet.
 Hele kosmos lover deg!
 Hosianna, hosianna,
 hosianna,
 hosianna, vår Gud!

32 i SU

Eller C:

Hellig, hellig, hellig er
 Herren Sebaot.

Hellig, hellig, hellig er
 Herren Sebaot.

Hele jorden er full av
 hans herlighet,
 hele jorden er full av
 hans herlighet,
 hele jorden er full av
 hans herlighet,
 ære være Gud!

163 i SU

L Lovet være du, hellige Gud, himmelens og jordens Skaper, du som har elsket verden og gitt din Sønn, Jesus Kristus, for at han skulle frelse oss fra synd og død og vinne deg et hellig folk. Vi ber deg: Send din Ånd over oss og dine gaver, så vi i tro kan ta imot Jesus Kristus i brødet og vinen.

L Vår Herre Jesus Kristus, i den natt da han blev forrådt, tok han et brød,

(den som forretter, tar brødet)

takket, brøt det, gav disiplene og sa: Ta imot og spis! Dette er mitt legeme (min kropp) som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.

Likeså tok han kalken etter måltidet,

(den som forretter, tar kalken)

takket, gav dem og sa: Drikk alle av den. Denne kalk er den nye pakt i mitt blod som utøses for dere til syndenes forlatelse. Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg.

Etter innstiftelsesordene kan liturgen og menigheten si:

L Stort er troens mysterium.

A Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen.

Så følger:

L Nådige Gud, vi feirer dette måltid med glede og takk for din Sønnns fullbrakte offer, i troen på hans seierrike oppstandelse og himmelfart og i forventning om hans gjenkomst i herlighet. Forenet med ham som grenene med vintreet ber vi: Lær oss å elske hverandre som du har elsket oss, og la oss en gang samles hos deg i ditt fullendte rike.

Eller:

L Herre! Du ba om at vi må være der du er slik at vi får se din herlighet. Nå kommer vi til ditt bord der du er til stede gjennom brød og vin. Ta imot oss og la dette måltid føre oss stadig nærmere deg og hverandre. Velsignet være du, Gud, i evighet.

Deretter:

A Vår Far i himmelen!
 La navnet ditt helliges.
 La riket ditt komme.
 La viljen din skje på
 jorden slik som i
 himmelen.
 Gi oss i dag vårt
 daglige brød,
 og tilgi oss vår skyld,
 slik også vi tilgir våre
 skyldnere.
 Og la oss ikke komme i
 fristelse,

men frels oss fra det
 onde.
 For riket er ditt,
 og makten og æren i
 evighet.
 Amen.

Eller:

A Fader vår, du som
 er i himmelen!
 La ditt navn holdes
 hellig.
 La ditt rike komme.

La din vilje skje på
 jorden som i himmelen.
 Gi oss i dag vårt
 daglige brød.
 Forlat oss vår skyld,
 som vi òg forlater våre
 skyldnere.
 Led oss ikke inn i
 fristelse,
 men frels oss fra det
 onde.
 For riket er ditt,
 og makten og æren i
 evighet.
 Amen.

Fredshilsen

L La oss hilse hverandre med «Guds fred».

De tilstedeværende hilser hverandre med «Guds fred».

L Kom, for alt er gjort ferdig!

I hovedgudstjenesten anbefales utdeling ved vandrende nattverd eller med stående halvskive ved nattverdbordet. Nattverd gjestene går da fram i kirken og mottar brødet og vinen stående, eventuelt knelende.

Der en ikke velger å bruke kontinuerlig nattverd-utdeling, kan nattverd gjestene bli hilst med et passende

bibelord ved hver utdeling og/eller «Fred være med dere».

Ved utdelingen kan eldste, diakon eller annen medhjelper assistere.

Brødet og vinen deles ut med disse ord:

Dette er Jesu legeme (kropp).

Dette er Jesu blod.

Eller:

Kristi legeme (kropp) gitt for deg.

Kristi blod utøst for deg.

Den enkelte kan svare: Amen.

Barn og andre som kommer fram og som viser at de ikke skal motta nattverden, velsignes av den som bærer brødet, med håndspåleggelse eller korstegning.

Eksempel på velsignelsesord:

Gud velsigne deg og bevare deg.

Under utdelingen kan det spilles musikk, menigheten kan synge bønne- og lovsanger til den nærværende Jesus Kristus, eller det kan være stille.

Etter utdelingen sier den som forretter:

L Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har her gitt oss sitt hellige legeme og blod. Med det har han sonet alle våre synder. Han styrke oss og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv.

L *kan tilføye:* Fred være med dere.

6. SENDELSE

Fredshilsen kan legges i forkant av avslutningssalmen eller etter velsignelsen istedenfor under nattverden, for eksempel slik:

L Kristus er vår fred. Vi er lemmer på Kristi kropp. Vi som er forsonet med Gud og har fred med ham, er kalt til et liv i forsoning med hverandre.

La oss derfor reise oss og hilse hverandre med «Guds fred».

De tilstedeværende reiser seg og hilser hverandre med «Guds fred».

1. Avslutningssalme

Salmen synges stående.

Avslutningssalmen kan ha ulik karakter. Den kan være lovsang og tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden. Den kan peke hen imot Jesu gjenkomst og mot Guds nyskapelse. Eller salmen kan være en bønn om veiledning og hjelp for livet og tjenesten som venter.

2. Velsignelse

Enten A:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt åsyn på
deg
og gi deg fred!
M Amen.

Eller B:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt ansikt
mot deg
og gi deg fred!
M Amen.

Menigheten setter seg.

3. Musikk

*Et musikkstykke eller etterspill til avslutningssalmen,
eventuelt korsang. Menigheten blir sittende.*

4. Utsendelse

Den som leder, kan til slutt si:

L Gå i fred. Tjen Herren med glede!

*Eller et annet passende utsendelsesord, se
TILLEGGET.*

Eller menigheten kan syngre på vei ut, for eksempel:

*Må din vei komme deg i møte (624 i Norsk
salmebok 2013. Eller 55 i Syng håp)*

Nattverdliturgi B

Ordningen har et moderne språk og egner seg særlig i gudstjenester med barn. (Nattverdliturgi C bygger på en klassisk kirkelig tradisjon. En enklere og kortere utgave av C finnes som nattverdliturgi A.)

5. HERRENS BORD

1. Innbydelse

Den som forretter innbyr alle døpte og troende til Herrens bord og minner om hva nattverden er og gir, for eksempel slik:

Enten A:

L Alle som er døpt og vil følge Jesus, innbys til å ta del i nattverdmåltidet.

Barn, ungdom eller voksne som ikke er døpt, innbys til å komme fram og motta velsignelse ved nattverden.

Eller B:

L Den korsfestede og oppstandne Kristus kaller oss i nattverdmåltidet til fellesskap med seg og sin verdensvide menighet gjennom alle tider. Dette måltidet peker tilbake på Jesu død på korset, og det peker fram mot det fullkomne festmåltid i himmelen.

I nattverdmåltidet har
 Jesus på en særlig måte
 lovet sitt underfulle
 nærvær, han som gir
 tilgivelse og
 oppreisning, håp og
 evig liv. Derfor innbys
 alle som er døpt og vil
 følge Jesus, til å ta del i
 dette måltidet.

*Barn, ungdom eller
 voksne som ikke er
 døpt, innbys til å
 komme fram og motta
 velsignelse ved
 nattverden.*

Eller C:

L Alle som tror på
 Jesus og vil ha
 fellesskap med ham,
 innbys til å ta del i
 nattverdmåltidet.

2. Salme før nattverden

*Under salmen bæres fram brød og vin, dersom dette
 ikke er gjort ved gudstjenestens begynnelse.*

3. Lovprisning – Herrens innstiftelsesord – Måltid

L La oss takke Herren vår Gud.

Menigheten reiser seg.

L Vi takker deg, gode Gud, du som holder himmel og jord i dine hender. Sammen med englene og din menighet i himmelen og på jorden lovpriser vi ditt hellige navn:

A *synger* Hellig SANCTUS – eller en annen lovsang.

L Hellige Gud, du har skapt oss i ditt bilde og gitt oss livet i gave. Vi takker deg for Jesus Kristus, verdens frelser. Han døde og stod opp igjen, så vi ved troen på ham får tilgivelse for syndene og evig liv. Vi takker deg for dåpen, der vi blir født på ny, og for nattverden, der du samler oss som din store familie. Vi ber deg: Send din Ånd over oss og over dine gaver, så vi i tro kan ta imot Jesus Kristus i brødet og vinen. Gjør oss til ett med hverandre og med Jesus Kristus.

L Vår Herre Jesus Kristus, i den natt da han blev forrådt, tok han et brød,

(den som forretter, tar brødet)

takket, brøt det, gav disiplene og sa: Ta imot og spis!
 Dette er mitt legeme (min kropp) som gis for dere.
 Gjør dette til minne om meg.

Likeså tok han kalken etter måltidet,

(den som forretter, tar kalken)

takket, gav dem og sa: Drikk alle av den. Denne kalk er den nye pakt i mitt blod som utøses for dere til syndenes forlatelse. Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg.

Etter innstiftelsesordene kan liturgen og menigheten si:

L Stort er troens mysterium.

A Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen.

Så følger:

L Gud, ta oss alle i din favn, slik en kjærlig mor samler barna sine om seg. Gi oss å elske hverandre, slik du elsker oss. La de små bli opphøyet og de sultne bli mett med gode gaver.

Liturgen og/eller ett eller flere barn sier:

Sammen med alle dine barn ber vi den bønn som din Sønn har lært oss.

A Vår Far i himmelen.
 La navnet ditt helliges.
 La riket ditt komme.
 La viljen din skje på jorden
 slik som i himmelen.
 Gi oss i dag vårt daglige brød,
 og tilgi oss vår skyld,
 slik også vi tilgir våre skyldnere.
 Og la oss ikke komme i fristelse,
 men frels oss fra det onde.
 For riket er ditt,
 og makten og æren i evighet.
 Amen.

Fredshilsen

L La oss hilse hverandre med «Guds fred».
De tilstedeværende hilser hverandre med «Guds fred».

L Kom, for alt er gjort ferdig!

I hovedgudstjenesten anbefales utdeling ved vandrende nattverd eller med stående halvsirkel ved nattverdbordet. Nattverd gjestene går da fram i kirken og mottar brødet og vinen stående, eventuelt knelende.

Der en ikke velger å bruke kontinuerlig nattverd utdeling, kan nattverd gjestene bli hilst med et passende bibelord ved hver utdeling og/eller «Fred være med dere».

Ved utdelingen kan eldste, diakon eller annen medhjelper assistere.

Brødet og vinen deles ut med disse ord:

Dette er Jesu legeme (kropp).

Dette er Jesu blod.

Eller:

Kristi legeme (kropp) gitt for deg.

Kristi blod utøst for deg.

Den enkelte kan svare: Amen.

Barn og andre som kommer fram, og som viser at de ikke skal motta nattverden, velsignes av den som bærer brødet, med håndspåleggelse eller korstegning.

Eksempel på velsignelsesord:

Gud velsigne deg og bevare deg.

Under utdelingen kan det spilles musikk, menigheten kan synge bønne- og lovsanger til den nærværende Jesus Kristus, eller det kan være stille.

Etter utdelingen sier den som forretter:

L Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har her gitt oss sitt hellige legeme og blod. Med det har han sonet alle våre synder. Han styrke oss og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv.

L *kan tilføye:* Fred være med dere.

6. SENDELSE

Fredshilsen kan legges i forkant av avslutningssalmen eller etter velsignelsen istedenfor under nattverden, for eksempel slik:

L Kristus er vår fred. Vi er lemmer på Kristi kropp. Vi som er forsonet med Gud og har fred med ham, er kalt til et liv i forsoning med hverandre.

La oss derfor reise oss og hilse hverandre med «Guds fred».

De tilstedeværende reiser seg og hilser hverandre med «Guds fred».

1. Avslutningssalme

Salmen synges stående.

Avslutningssalmen kan ha ulik karakter. Den kan være lovsang og tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden. Den kan peke hen imot Jesu gjenkomst og mot Guds nyskapelse. Eller salmen kan være en bønn om veiledning og hjelp for livet og tjenesten som venter.

2. Velsignelse

Enten A:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt åsyn på
deg
og gi deg fred!
M Amen.

Eller B:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt ansikt
mot deg
og gi deg fred!
M Amen.

Menigheten setter seg.

3. Musikk

*Et musikkstykke eller etterspill til avslutningssalmen,
eventuelt korsang. Menigheten blir sittende.*

4. Utsendelse

Den som leder, kan til slutt si:

L Gå i fred. Tjen Herren med glede!

*Eller et annet passende utsendelsesord, se
TILLEGGET.*

Eller menigheten kan synge på vei ut, for eksempel:

*Må din vei komme deg i møte (624 i Norsk
salmebok 2013. Eller 55 i Syng håp)*

Nattverdliturgi C

Ordningen bygger på en klassisk kirkelig tradisjon. En enklere og kortere utgave av ordningen finnes som nattverdliturgi A. (Nattverdliturgi B har et mer moderne språk og egner seg særlig i gudstjenester med barn.)

5. HERRENS BORD

1. Innbydelse

Den som forretter, innbyr alle døpte og troende til Herrens bord og minner om hva nattverden er og gir, for eksempel slik:

Enten A:

L Alle som er døpt og vil følge Jesus, innbys til å ta del i nattverdmåltidet.

Barn, ungdom eller voksne som ikke er døpt, innbys til å komme fram og motta velsignelse ved nattverden.

Eller B:

L Den korsfestede og oppstandne Kristus kaller oss i nattverdmåltidet til fellesskap med seg og sin verdensvide menighet gjennom alle tider. Dette måltidet peker tilbake på Jesu død på korset, og det peker fram mot det fullkomne festmåltid i himmelen.

I nattverdmåltidet har
 Jesus på en særlig måte
 lovet sitt underfulle
 nærvær, han som gir
 tilgivelse og
 oppreisning, håp og
 evig liv. Derfor innbys
 alle som er døpt og vil
 følge Jesus, til å ta del i
 dette måltidet.

*Barn, ungdom eller
 voksne som ikke er
 døpt, innbys til å
 komme fram og motta
 velsignelse ved
 nattverden.*

Eller C:

L Alle som tror på
 Jesus og vil ha
 fellesskap med ham,
 innbys til å ta del i
 nattverdmåltidet.

2. Salme før nattverden

*Under salmen bæres fram brød og vin, dersom dette
 ikke er gjort ved gudstjenestens begynnelse.*

Innledning til nattverden

Syndsbekjennelsen kan legges i forkant av nattverden som alternativ til gudstjenestens andre hoveddel 2.

Bønn og lovprisning. Den bør bestå av:

- Innledningsord
- Stillhet
- Felles bekjennelse
- Løftesord

En kan innlede nattverdfeiringen med:

Bønn og fredshilsen

L La oss be.

Enten A:

L Herre Gud, himmelske Far! Vi kommer til ditt bord på grunnlag av din store nåde i Jesus Kristus, vår Herre. Ta imot oss, og la dette måltid føre oss stadig nærmere deg og hverandre. Velsignet være du, Gud, i evighet.

Eller B:

L Herre! Du ba om at vi må være der du er slik at vi får se din herlighet. Nå kommer vi til ditt bord der du er til stede gjennom brød og vin. Ta imot oss, og la dette måltid føre oss stadig nærmere deg og hverandre. Velsignet være du, Gud, i evighet.

Her kan følge:

L Kristus er vår fred. Vi er lemmer på Kristi kropp. Vi som er forsonet med Gud og har fred med ham, er kalt til et liv i forsoning med hverandre.

La oss reise oss og hilse hverandre med «Guds fred».
De tilstedeværende reiser seg og hilser hverandre med «Guds fred».

3. Lovprisning og Herrens innstiftelsesord

L La oss takke Herren vår Gud.

Menigheten blir stående.

L I sannhet, verdig og rett er det at vi alltid og alle steder priser deg Herre, hellige Far, allmektige, evige Gud, Skaperen av himmel og jord ved din Sønn, Jesus Kristus vår Herre.

Enten A:

L I kraft av en evig Ånd bar han seg selv fram som et lyteløst offer for Gud og satte seg ved Majestetens høyre hånd for alltid.

Eller B:

L Du alene er verd vår takk og lovprisning.

Du elsket oss med så stor kjærlighet at du gjorde oss levende med Kristus, vi som var døde på grunn av våre synder. Han som ikke visste av synd, gjorde du til synd for oss, for at vi i ham skal få din rettferdighet.

L Ved ham lovsynger englene din herlighet, og din menighet i himmelen og på jorden priser ditt navn ved samstemmig jubel. Med dem vil også vi forene våre røster og tilbedende synge.

Enten A:

Hellig, hellig, hellig!
Herre Gud allmektig,
jord og hav og
himmel,
se alt skal prise deg!

Hellig, hellig, hellig!
Nådefull og prektig.
Fader, Sønn og Ånd,
all ære være deg!

19, v. 4 i ÆvG

Eller B:

Du er hellig, du er hel.
Du er alltid mye mer
enn vi noen gang
forstår.

Du er nær oss nå.

Velsignet være du,
vår Herre og vår Gud.
Din velsignelse på jord
blir til brød på vårt
bord.

Du er hellig. Du er
helhet.
Du er nærhet.
Hele kosmos lover deg!
Hosianna, hosianna,
hosianna,
hosianna, vår Gud!

32 i SU

Eller C:

Hellig, hellig, hellig
er Herren Sebaot.
Hellig, hellig, hellig er
Herren Sebaot.

Hele jorden er full av
hans herlighet,
hele jorden er full av
hans herlighet,
hele jorden er full av
hans herlighet,
ære være Gud!

163 i SU

L Lovet være du, hellige Gud, himmelske Far, som i kjærlighet til din falne skapning lot Jesus Kristus bli menneske for å frelse oss fra synd og død og vinne deg et hellig folk. Vi ber deg: Send din Ånd over oss og dine gaver, så vi i tro kan ta imot Jesus Kristus i brødet og vinen.

L Vår Herre Jesus Kristus, i den natt da han blev forrådt, tok han et brød,

(den som forretter, tar brødet)

takket, brøt det, gav disiplene og sa: Ta imot og spis! Dette er mitt legeme (min kropp) som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.

Likeså tok han kalken etter måltidet,

(den som forretter, tar kalken)

takket, gav dem og sa: Drikk alle av den. Denne kalk er den nye pakt i mitt blod som utøses for dere til syndenes forlatelse. Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg.

Etter innstiftelsesordene kan liturg og menighet si:

L Stort er troens mysterium.

A Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen.

Så følger:

L Nådige Gud, vi feirer dette måltid med glede og takk for din Sønns fullbrakte offer, i troen på hans seierrike oppstandelse og himmelfart og i forventning om hans gjenkomst i herlighet.

Forenet med ham som grenene med vintreet ber vi:
Lær oss å elske hverandre som du har elsket oss, og la
oss en gang samles hos deg i ditt fullendte rike.

A Vår Far i himmelen!

La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på
jorden slik som i
himmelen.
Gi oss i dag vårt
daglige brød,
og tilgi oss vår skyld,
slik også vi tilgir våre
skyldnere.
Og la oss ikke komme i
fristelse,
men frels oss fra det
onde.
For riket er ditt,
og makten og æren i
evighet.
Amen.

Eller:

A Fader vår, du som
er i himmelen!
La ditt navn holdes
hellig.
La ditt rike komme.
La din vilje skje på
jorden som i himmelen.
Gi oss i dag vårt
daglige brød.
Forlat oss vår skyld,
som vi òg forlater våre
skyldnere.
Led oss ikke inn i
fristelse,
men frels oss fra det
onde.
For riket er ditt,
og makten og æren i
evighet.
Amen.

Menigheten setter seg.

4. Brødsbrytelse

Den som forretter, bryter brødet, gjerne innledet med ordene:

Enten A:

L Velsignelsens
 beger som vi
 velsigner,
 gir oss del i Kristi
 blod.
 Brødet som vi bryter,
 gir oss del i Kristi
 kropp.
 Fordi det er ett brød,
 er vi alle én kropp.
 For vi har alle del i
 det ene brød.

Eller B:

L Som såkornet ble
 spredt ut over
 marken
 og igjen samlet til
 dette ene brød,
 som vi nå bryter,
 ber vi deg, Gud,
 at du samler din
 kirke
 fra jordens ender til
 ditt rike.
 Din er æren og
 makten
 gjennom Jesus
 Kristus til alle tider.

Deretter kan menigheten synge:

Enten A:

Verdig, verdig er Guds Lam.
 Verdig, verdig er Guds Lam.
 Verdig, verdig er Guds Lam, Frelseren.
 Ære halleluja. Ære halleluja.
 Ære halleluja, til Guds Lam.

134 i Fyll hele jorden med lovsang

Eller B:

Såkorn som dør i jorden,
 oppstår som fylte aks.
 Druer som knuses i gjærkar,
 modnes til gyllen vin.
 Gud, gi oss troen tilbake:
 tro gjennom dypest mørke,
 liv gjennom natt og død!

Vi som ble døpt til Kristus,
 døpt til hans død og grav,
 eier oppstandelsens løfte:
 lovsang og evig liv.
 Himmelens lovsang begynner
 her hvor du selv er nær oss,
 midt i vår natt og død.

Såkorn som dør i jorden,
 lever i nye korn.
 Kristus, i måltidets samfunn
 gir du oss livets brød.
 Deg skal vi takke og tilbe!
 Slektenes evige lovsang
 stiger fra natt og død!

299 i SU

Eller C:

O Guds Lam uskyldig,
 på korset ihjelslaget,
 inntil døden lydig,
 hvor ille du var plaget!
 For vår skyld var du såret,
 har verdens synder båret.
 Miskunn deg over oss, o Jesus! (1. gang)
 Gi oss din fred, o Herre Jesus! (2. gang)
 325 i ÆvG

5. Nattverdmåltidet

L Kom, for alt er gjort ferdig!

I hovedgudstjenesten anbefales utdeling ved vandrende nattverd eller med stående halvsirkel ved nattverdbordet. Nattverd gjestene går da fram i kirken og mottar brødet og vinen stående, eventuelt knelende. Der en ikke velger å bruke kontinuerlig nattverd utdeling, kan nattverd gjestene bli hilst med et passende bibelord ved hver utdeling og/eller «Fred være med dere».

Ved utdelingen kan eldste, diakon eller annen medhjelper assistere.

Brødet og vinen deles ut med disse ord:

Dette er Jesu legeme (kropp).

Dette er Jesu blod.

Eller:

Kristi legeme (kropp) gitt for deg.

Kristi blod utøst for deg.

Den enkelte kan svare: Amen.

Barn og andre som kommer fram, og som viser at de ikke skal motta nattverden, velsignes av den som bærer brødet, med håndspåleggelse eller korstegning.

Eksempel på velsignelsesord:

Gud velsigne deg og bevare deg.

Under utdelingen kan det spilles musikk, menigheten kan synge bønne- og lovsanger til den nærværende Jesus Kristus, eller det kan være stille.

Etter utdelingen sier den som forretter:

L Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har her gitt oss sitt hellige legeme og blod. Med det har han sonet alle våre synder. Han styrke oss og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv.

L kan tilføye: Fred være med dere.

6. Takkebønn for nattverden

*

*Den som forretter kan sitere et passende bibelord.
Han/hun kan gi ordet fritt til takk og bønn eller be en
bønn med takk for nattverdens gaver, for eksempel
slik:*

L Vi takker deg, himmelske Far, for dine velsignede gaver. Vi ber deg at du ved disse gaver vil bevare oss i troen på deg, forene oss i din kjærlichkeit og stadfeste i oss håpet om det evige liv, for din Sønns, Jesu Kristi, vår Herres skyld.

6. SENDELSE

Fredshilsen kan legges i forkant av avslutningssalmen eller etter velsignelsen istedenfor i nattverden, for eksempel slik:

L Kristus er vår fred. Vi er lemmer på Kristi kropp. Vi som er forsonet med Gud og har fred med ham, er kalt til et liv i forsoning med hverandre.

La oss derfor reise oss og hilse hverandre med «Guds fred».

De tilstedeværende reiser seg og hilser hverandre med «Guds fred».

1. Avslutningssalme

Salmen synges stående.

Avslutningssalmen kan ha ulik karakter. Den kan være lovsang og tilbedelse av den treenige Gud – Faderen, Sønnen og Ånden. Den kan peke hen imot Jesu gjenkomst og mot Guds nyskapelse. Eller salmen kan være en bønn om veiledning og hjelp for livet og tjenesten som venter.

2. Velsignelse

Enten A:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt åsyn på
deg
og gi deg fred!
M Amen.

Eller B:

L Ta imot
velsignelsen!
L Herren velsigne deg
og bevare deg!
Herren la sitt ansikt
lyse over deg
og være deg nådig!
Herren løfte sitt ansikt
mot deg
og gi deg fred!
M Amen.

Menigheten setter seg.

2. Musikk

*Et musikkstykke eller etterspill til avslutningssalmen,
eventuelt korsang. Menigheten blir sittende.*

3. Utsendelse

Den som leder, kan til slutt si:

L Gå i fred. Tjen Herren med glede!

*Eller et annet passende utsendelsesord, se
TILLEGGET.*

Eller menigheten kan synge på vei ut, for eksempel:

Må din vei komme deg i møte (624 i Norsk
salmebok 2013. Eller 55 i Syng håp)

Hovedgudstjenesten

Del 3 TILLEGGET

*Alternative formuleringer, bibelord,
bønner, salmer osv.*

1. SAMLING

2. Hilsen

Eller C:

L Kjære menighet!

Vi er kommet sammen som Guds familie i vår himmelske Fars nærvær.

Vi vil takke og ære ham, høre hans ord og tjene ham.

Vi vil bære fram for ham verdens nød og be om tilgivelse for våre synder,

slik at vi ved hans Sønn, Jesus Kristus, vår Herre, kan motta nåde og kraft på ny.

Velkommen til gudstjeneste.

Eller D:

L I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.

Hilsenen kan avsluttes med et passende skriftord, for eksempel et av disse:

Allment:

Herren er i sitt hellige tempel; vær stille for ham, hele jorden! *Hab 2,20*

Legg alt dere har på hjertet, fram for Gud. Be og kall på ham med takk. *Fil 4,6b*

La oss da ved Jesus Kristus stadig bære fram for Gud vår lovprisning som offer, det vil si frukten av lepper som bekjenner hans navn. *Hebr 13,15*

Gud, den eneste Gud, vår frelser ved Jesus Kristus, vår Herre: Ham tilhører ære og majestet, velde og makt før alle tider, nå og i alle evigheter! *Jud 25*

I glede og takk:

Pris Herren, påkall hans navn,
gjør gjerningene hans kjent blant folkene!
Syng for ham og spill for ham,
syng om alle hans under! *Sal 105,1–2*

I trengsler:

Gud er vår tilflukt og vår styrke,
 en hjelp i nød og alltid nær. *Sal 46,2*

1. juledag:

Et barn er oss født,
 en sønn er oss gitt.
 Herreveldet er lagt på hans skulder.
 Han har fått navnet
 Underfull rådgiver, Veldig Gud,
 Evig far, Fredsfyrste. *Jes 9,6*

1. påskedag:

L Kristus er oppstanden!
M Ja, han er sannelig oppstanden.
L Kristus er oppstanden!
M Ja, han er sannelig oppstanden.
L Kristus er oppstanden!
M Ja, han er sannelig oppstanden.

1. pinsedag

Jesus sa: Dere skal få kraft når Den hellige ånd
 kommer over dere, og dere skal være mine
 vitner i Jerusalem og hele Judea, i Samaria, og
 helt til jordens ende. *Apg 1,8*

2. BØNN OG LOVPRISNING

1. Syndsbekjennelse

Innledning

Eller C:

L Kom, la oss gjøre opp vår sak! sier Herren. Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er som skarlagen, skal de bli hvite som ull.

La oss derfor i stillhet legge fram for ham det som ligger oss på hjertet:

- Stillhet

Og i fellesskap bekjenner vi våre synder:

Eller D:

L La oss bøye oss for Gud og bekjenne våre synder:

Bekjennelse

Eller C:

Bønnen om tilgivelse fra Salme 51 til bruk for eksempel i fastetiden. Den som forretter, leser gjerne i veksel med menigheten.

L Vær meg nådig, Gud, i din kjærlighet,

M stryk ut mitt lovbrudd i din store
barmhjertighet!

L Vask meg ren for skyld

M og rens meg for min synd!

L For mine lovbrudd kjenner jeg,

M min synd står alltid for meg.

L Mot deg alene har jeg syndet,

M det som er ondt i dine øyne, har jeg gjort.

L Skjul ditt ansikt for mine synder,

M utslett all min skyld!

L Gud, skap i meg et rent hjerte,

M gi meg en ny og stødig ånd!

L Driv meg ikke bort fra ditt ansikt,

M ta ikke fra meg din hellige Ånd!

L Gi meg igjen gleden over din frelse,

M hold meg oppe med en villig ånd!

*Eller versjonen bakerst s. 164 II i SU,
gudstjenestedelen*

Eller D:

A Barmhjertige Gud!
 Vi bekjenner at vi er bundet av synd
 og ikke selv kan frigjøre oss.
 Vi har syndet mot deg i tanker, ord og gjerninger,
 både ved det vi har gjort, og ved det vi har latt ugjort.
 Vi har ikke elsket deg av hele vårt hjerte;
 vi har ikke elsket vår neste som oss selv.
 For Jesu Kristi skyld – ha langmodighet med oss.
 Tilgi oss, forny oss og led oss
 – slik at vi kan fryde oss over din vilje
 og vandre på dine veier til ære for ditt hellige navn.

*Fra Lima-liturgien bakerst s. 165 III i SU,
 gudstjenestedelen*

Eller E:

A Gud, vær meg synder nådig!
 Jeg har krenket deg og sviktet min neste
 – med tanker og ord, med det jeg har gjort,
 og med det jeg har forsømt.
 Tilgi meg mine synder for Jesu Kristi skyld.
 Skap i meg et rent hjerte,
 og gi meg kraft til nytt liv ved din Hellige Ånd.

*Fra Tomas-messen bakerst s. 165 IV i SU,
 gudstjenestedelen*

Eller F:

A Herre, du som har skapt himmel og jord, fjell og hav, alt som er.

Du har gitt oss å forvalte livets rett.

Nå bekjenner vi for deg at vi ikke alltid har fulgt din vilje.

Mange steder er naturen plyndret og tømt.

Og mange ganger har vi tatt mer til oss selv enn rett er, uten tanke på dem som sulter og dem som kommer etter oss.

Tilgi oss vår synd, Herre, vi ber deg for din barmhjertighets skyld:

Gi oss nye muligheter. Gi oss visdom og styrke, så hver enkelt av oss kan forvalte rett det vi har fått.

Eller G:

A I tillit til din barmhjertighet kommer vi for ditt ansikt.

L Vi har ofte gått oss vill og latt oss blende av verdens falske lys.
Vi har sviktet din vilje og ikke gått dine veier.
Vi har elsket oss selv høyere enn vår neste.

A Herre, tilgi oss og led oss på rett vei.

- L** Vi lever i en verden med urett og nød der mange lider og dør av fattigdom, mens vi bruker jordens rikdommer som om alt var vår eiendom.
- A** Herre, tilgi oss og led oss på rett vei.
- L** Vår felles skyld er stor. Vi er underlagt systemer som opprettholder uretten. Vi føler motløshet og avmakt og glemmer ansvaret for egen livsstil.
- A** Herre, tilgi oss og led oss på rett vei. For Jesu Kristi skyld, tilgi oss våre synder og vis oss vei i vår rådvillhet!

Bønnerop

Valg av KYRIE – Bønnerop

Eller C:

Kyrie eleison, Herre miskunne deg.
 Kriste eleison, Herre miskunne deg.
 Kyrie eleison, Herre miskunne deg.

Sigvald Tveit (bakerst s. 139 I i SU, gudstjenestedelen)

Eller D:

Jon Kleveland i G2 (bakerst s. 144 II i SU, gudstjenestedelen)

Eller E:

Jon Kleveland i Familiegudstjenesten (bakerst s. 153 III i SU, gudstjenestedelen)

Andre sanger:

Se i nåde til oss (*bakerst s. 160 i SU, gudstjenestedelen*)

Kyrie eleison (*154 i SU*)

Kyrie eleison (*155 i SU*)

Vær stille og vit (*335 i SU*)

Som vinden stryker mine kinn (*521 i Norsk salmebok 2013*)

Løftesord

Eller C:

L Guds ord sier: Dersom vi bekjenner våre synder, er Gud trofast og rettferdig, så han tilgir oss syndene og rensar oss for all urett. *1 Joh 1,9*

Eller D:

L Guds ord sier: Jesus Kristus er en soning for våre synder, ja, ikke bare for våre, men for hele verdens. *1 Joh 2,2*

2. Lovsang

Valg av GLORIA – Lovsang

Eller C1:

Sigvald Tveit (*bakerst s. 140 I i SU, gudstjenestedelen*)

Eller C2:

Sigvald Tveit (*bakerst s. 140 I i SU, gudstjenestedelen*)

Eller D:

L La oss prise Herren som ser til oss i evig nåde og kjærlighet.

Menigheten reiser seg.

M Vi lover, priser, tilber deg, vi gir deg takk og ære. Med evig troskap hersker du, ditt navn velsignet være! Ja, uten grenser er din makt, og alt må skje som du har sagt, du allmakts Gud og Fader.

3, v. 2 i ÆvG

* *Anledning til frie lovprisningsbønner og lovsang.*

Eller E:

Hilde Bonsaksen Madsen i G2 (*bakerst s. 145 II i SU, gudstjenestedelen*)

Eller F:

Jan Gossner og Jon Kleveland i Familiegudstjenesten (*bakerst s. 154 III i SU, gudstjenestedelen*)

Andre lovsanger:

Halleluja, halleluja (340 i SU)

Jeg vil gi deg, o Herre (88 i SU)

Lov Jesu namn og herredom (18 i ÆvG)

Halleluja, du er vår lovsong (195 i SU)

Laudate, omnes gentes (230 i SU)

Lord, I lift your name (338 i SU)

Jesus, jeg vil gi deg mitt liv (348 i SU)

I høytidene

Som alternativ til de oppsatte lovprisningsvers kan i høytidene synges for eksempel en av disse salmene:

Alene Gud i himmerik (3 i ÆvG)

Store Gud, vi lover deg (17 i ÆvG)

Vi fryder oss av hjertens grunn (213 i ÆvG)

Deg være ære (206 i ÆvG)

Salmeversjoner

I stedet for syndsbekjennelses- og lovsangsleddene ovenfor kan en synges en syndsbekjennessalme, for eksempel en av disse:

Jeg står for Gud som allting vet (401 i ÆvG)

Herre, til deg tar jeg min tilflukt (741 i ÆvG)

Du som freden meg forkynner (430 i ÆvG)

Gud, når du til regnskap kaller (400 i ÆvG)

3. HERRENS ORD

2. Trosbekjennelse

Eller C:

Kristushymnen i Fil 2,6–11:

L La oss bekjenne troen på
Jesus Kristus som Herre!

Han var i Guds skikkelse
og så det ikke som et rov
å være Gud lik.

A Han ga avkall på sitt eget,
tok på seg tjenerskikkelse
og ble mennesker lik.

L Da han sto fram som menneske,

A fornedret han seg selv og ble lydig
til døden, ja, døden på korset.

L Derfor har også Gud
opphøyd ham til det høyeste
og gitt ham navnet over alle navn.

A I Jesu navn skal derfor
hvert kne bøye seg,

L i himmelen, på jorden og under jorden,
og hver tunge skal bekjenne
til Gud Faders ære:

A Jesus Kristus er Herre!

Eller versjonen bakerst s. 170 i SU, gudstjenestedelen

Eller D:

*Den nikenske trosbekjennelse i den
originale/økumeniske versjonen
– uten tillegget i 3. artikkel: «og (fra) Sønnen».*

L La oss bekjenne vår hellige tro.

A Vi tror på én Gud,
den allmektige Far,
som har skapt himmel og jord,
alt synlig og usynlig.

Vi tror på én Herre, Jesus Kristus,
Guds enbårne Sønn,
født av Faderen før alle tider,
Gud av Gud, lys av lys,
sann Gud av sann Gud,
født, ikke skapt,
av samme vesen som Faderen.
Ved ham er alt blitt skapt.
For oss mennesker og til vår frelse
steg han ned fra himmelen,
og ved Den hellige ånd og av jomfru Maria

ble han menneske av kjøtt og blod.
 Han ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus,
 led og ble begravet,
 oppstod den tredje dag etter Skriftene
 og fór opp til himmelen,
 sitter ved Faderens høyre hånd,
 skal komme igjen i herlighet
 for å dømme levende og døde,
 og hans rike skal være uten ende.

Vi tror på Den hellige ånd,
 som er Herre og gjør levende,
 som utgår fra Faderen,
 tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen,
 og som har talt gjennom profetene.
 Vi tror på én hellig, allmenn og apostolisk kirke.
 Vi bekjenner én dåp til syndenes forlatelse
 og venter de dødes oppstandelse
 og et liv i den kommende verden.
 Amen.

*I stedet for å fremsi trosbekjennelsen kan en synge en
 trosbekjennessalme, for eksempel:*

Evige Gud (36 i SU)

Vi trur på ein allmechtig Gud (263 i ÆvG)

O store Gud, vi lover deg (2, v. 1–6 i ÆvG)

Fader, Sønn og Hellig Ånd (336 i SU)

Måne og sol, skyer og vind (31 i ÆvG)

Gud skapte lyset (243 i Norsk salmebok 2013)

4. FORBØNN

3. Forbønn

Deler av dette materialet er hentet fra Den norske kirkes gudstjenestearbeid 1965–2011.

Forbønn III

Bønneleder:

La oss takke og be.

Evige Gud, vi takker deg for all din godhet mot oss. Du gir daglig brød; du oppdrar oss for ditt rike med kors og trengsel, ved medgang og glede. Du har gitt oss ditt hellige ord, du har kalt oss til å ha hjemme i din kirke på jorden og satt oss et evig mål hos deg.

M (Deg være ære i evighet)

Nå ber vi deg i Jesu navn, se i nåde til din kristne kirke og hellige den i sannheten. La ditt ord bli forkynt klart og rent og dine sakramenter bli brukt rett. Gi din kirke tro tjenere som både lærer og lever vel. Driv arbeidere ut i din høst og la evangeliet om ditt rike bli forkynt for alle folkeslag. Styrk dem som blir forfulgt for Jesu navns skyld. Tenk i barmhjertighet på dem som står ditt ord imot, og gi dem omvendelse til livet. (Det ber vi deg om, vår Gud og Far.)

M (Herre, hør vår bønn.)

Gi fred på jorden og fred i hjertene. Gi alle folk et styre som fremmer frihet og rettferd. Hold din vernende hånd over vårt folk og fedreland og over våre

landsmenn i det fjerne og på havet. Bevar og velsign vår konge og hans hus, Stortinget, Kongens råd og alle som har lederansvar blant oss. Hjelp oss å leve sammen i kjærlighet og fred. Vern våre hjem, velsign våre skoler, led vår ungdom på dine veier. La alt ærlig arbeid lykkes, og lær oss å dele rett med hverandre. Gi tjenlig vær, og bevar oss fra å forderve ditt skaperverk i uforstand. Vær støtte for ensomme og vern for foreldreløse. Gi syke og sorgfulle lindring og trøst, hjelp dem som er i åndelig mørke og alle som strir med døden. (Det ber vi deg om, vår Gud og Far.)

M (Herre, hør vår bønn.)

Vokt selv denne menighet som du kjøpte så dyrt. Hold anstøt borte fra oss, og foren oss i din hellige kjærlighet. La de som døpes til ditt navn, vokse opp i samfunn med deg. Gi dine nattverdgjester fred og evig liv ved ditt bord. (Det ber vi deg om, vår Gud og Far.)

M (Herre, hør vår bønn.)

Miskunn deg, Gud over alle mennesker for Jesu Kristi skyld. Og gi oss når vår siste time kommer, å dø salig bort fra denne verden og på den siste dag å stå opp til din herlighet. (Det ber vi deg om, vår Gud og Far.)

M (Herre, hør vår bønn.)

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Forbønn IV

Bønneleder:

La oss takke og be:

Evige Gud, himmelens og jordens skaper,
vi takker og lovpriser deg for all din godhet mot oss.
Vi ber for ditt skaperverk.

Hjelp oss å forvalte det til beste for hverandre.
Led folk og nasjoner til å leve i fellesskap og fred.
Bevar vår konge og hans hus.

Gi visdom og mot til alle som har lederansvar blant
oss.

*(Vi ber ... Her kan det følge konkrete bønner som har
sammenheng med temaet.)*

Fri oss alle fra misunnelse og mistenksomhet,
og hjelp oss til å leve i fred og forsoning.
Gud, vi ber deg.

M Menighetssvar: Herre, hør vår bønn.
Eller det kan synges et bønnevers.

Vi ber for alle som lever i fattigdom.

Vær vern og ly for dem som er på flukt fra krig og
katastrofer.

Vi ber om fred for Jerusalem og for alle
som knytter sine håp til denne byen.

Vi ber for det forsvarsløse liv. Vær nær hos alle som er
syke og trenger hjelp.

Vi ber for alle som savner fellesskap og et sted å høre
til.

Hold din vernende hånd over barnet i mors liv.
Hjelp dem som utsettes for vold og overgrep.

(Vi ber ... *Her kan det følge konkrete bønner som har sammenheng med temaet.*)

Gjør oss til tjenere som kan lytte, lindre og lege.

Gud, vi ber deg.

M Menighetssvar

Vi ber for din kirke på jord.

Fyll den med din Ånd.

Vær hos alle som blir forfulgt for ditt navns skyld.

Vi ber for vår pastor (*navnet kan nevnes*)

og for alle med lederansvar i vår kirke.

Vi ber for vår menighet, for gudstjenester og samvær,

for de som er døpt (*den/de som er døpt i dag, nevnes med fornavn*),

for deres foreldre, faddere og andre som står dem nær.

Vi ber for våre konfirmanter.

Hjelp dem å finne din vei gjennom livet.

La dem kjenne seg omsluttet av din kjærlighet.

(Vi ber ... *Her kan det følge konkrete bønner som har sammenheng med temaet.*)

Gi oss et åpent sinn i møte med mennesker av en annen tro eller overbevisning,

så vi ikke fordømmer og taler usant om hverandre.

Gud, vi ber deg.

M Menighetssvar

Gode Gud, vi ber for de fellesskap hvor vi hører til, i menighet, familie, vennekrets og nabolag.

Vi ber for våre barnehager og skoler,

for bedrifter og arbeidsplasser

og de som er arbeidsledige.

Vær nær hos alle som strever med sitt liv,
 (Vi ber ... *Bønn for institusjoner i lokalsamfunnet, syke- eller aldershjem og lignende, vennskapsrelasjoner til mennesker og prosjekter i andre land, og andre bønner som har sammenheng med temaet. Dersom menigheten bruker bønnekrukke/-skål, kan bønnene bes her.*)

Vi ber for våre hjem.

La trofasthet og respekt prege vår omgang med hverandre.

Forbønnen kan avsluttes slik:

I stillhet vil vi nå legge fram for deg hva hver enkelt av oss har på hjertet.

Gud, vi ber deg.

M Menighetssvar

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Andre forbønnsmodeller

Forbønnsmodell 1 – Lystenning

Denne modellen kan være aktuell blant annet i gudstjenester hvor barn og unge (for eksempel konfirmanter) deltar i forberedelse og gjennomføring av gudstjenesten.

Velg bønneemner og utform dem i samsvar med modellen nedenfor. Eventuelt kan bønnen disponeres etter temaområder.

Hvert av bønneavsnittene kan gjennomføres slik:

L La oss vende oss til Gud i bønn.

Vi tenner et lys for ...

Et lys tennes på en lysglobe eller på et bord med bønnelys.

og takker/ber for/om ...

Her følger en eller flere bønner for det bønneemnet som lyset ble tent for.

Deretter kan det følge:

- Stille bønn

L Gud, vi ber.

M Menighetssvar

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Forbønnsmodell 2 – Salmer og sanger

Salmer kan egne seg til bruk under forbønnen, gjerne slik at de synges vers for vers.

Det kan da utformes aktuelle bønner med utgangspunkt i hvert enkelt vers.

Eksempler på egnede salmer:

- Kjære Gud, når eg bed (618 i ÆvG)
- Vi rekker våre hender frem (395 i SU)
- Vær meg nær, å Gud (621 i ÆvG)
- Jeg folder mine hender små (616 i ÆvG)

- Da jeg trengte en neste (642 i *ÆvG*)
- Gi fred, å Herre Gud, gi fred (321 i *SU*)
- Vår himmelske Far, kom nær til oss i nåde
(92 i *SU*)
- Som vinden stryker mine kinn (521 i *Norsk salmebok 2013*)

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

Forbønnsmodell 3 – Bønnevandring

Bønnevandring kan en ha når det er forbønn i gudstjenesten, eventuelt samtidig med nattverdmåltidet. Bønnevandringen kan også utvides til å bli en egen vandregudstjeneste.

Underveis i vandringen bør det være musikk, gjerne en veksling mellom instrumentalmusikk og sang, enten korsang eller solosang.

Eksempler på stasjoner i bønnevandringen:

- Stille bønn fremme i kirkerommet – mulighet til å knele i bønn og ettertanke.
- Personlig forbønn, eventuelt med håndspåleggelse – på et sted i rommet der det er mulig å være litt tilbaketrukket.
- Velsignelse – den enkelte kan knele mens en forbeder legger hånden på hodet og velsigner, gjerne med en fast formulert velsignelse.

- Dåpspåminnelse – ved døpefonten. Den enkelte blir tegnet med korsets tegn og hører et løftesord.
- Bønnekrukke – mulighet til å skrive bønnelapper, eventuelt tegne bønner (for barn og voksne som lettere uttrykker seg med tegning enn med ord). Velg gjerne papir i forskjellige farger, med opplysning om at de som skriver på et bestemt farget ark, ønsker bønnene lest opp. Bønnelappene kan legges i krukker og bæres fram når bønnevandringen er slutt.
- Lystening – i lysglobe og/eller et annet sted i rommet.
- Skriftemål – de som ønsker å få forlatelse for syndene, kan knele ved fremsatte stoler og bekjenne sine synder. Liturgen eller forbederen legger hendene på den knelendes hode og sier tilsigelsordene: «Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilsier jeg deg nådig forlatelse for alle dine synder, i Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.»
- Forbønn med salving (etter vår kirkes ordning).
- Steiner og kors: En kan legge ned steiner ved et kors. (Legge ned våre byrder ved Jesu kors.)
- Fotvasking – er mest aktuelt på spesielle gudstjenestedager, som skjærtorsdag.
- Andre elementer, for eksempel knyttet til temaet i gudstjenesten. Stasjoner som gir informasjon om og hjelp til fordypning.

Symbolhandlinger, formingsoppgaver, misjonsinformasjon osv.

- Meditasjon over sentrale bibelord, bilder og ikoner.
- Kunstverk som sted for ettertanke og bønn, gjerne installasjoner eller samtidskunst som en kan låne eller leie av kunstnere.
- I gudstjenester uten nattverd avsluttes bønnevandringen med at en ber Herrens bønn som fellesbønn.
- I gudstjenester hvor bønnevandringen skjer samtidig med nattverdmåltidet, avsluttes vandringen etter at alle har mottatt nattverden, og liturgen ser at det er tid for å avslutte. Da kan bønnekrukker bæres fram og settes på nattverdbordet.
- Deretter følger nattverdens tilsigelsesord. Etter disse ordene kan eventuelt noen av bønnene leses (dersom det er opplyst om det på forhånd), og det hele kan avsluttes med denne eller en annen passende bønn:
L I dine hender, Gud, legger vi alt og alle vi nå har bedt for, i Jesu Kristi navn.

Sanger under bønnevandringen kan for eksempel være:

Pris være Gud (121 i SU)

Herre, rekk ut din allmektige hånd (388 i SU)

Kjære Gud, når eg bed (618 i ÆvG)

Når det ikke er nattverd eller dåp, avsluttes forbønnen med Herrens bønn.

5. HERRENS BORD

3. Lovprisning og Herrens innstiftelsesord

Innledende PREFASJONSDIALOG:

L *synger eller sier:* Herren være med dere.

M *reiser seg og synger:* Og med deg være Herren.

L Løft deres hjerter.

M Vi løfter våre hjerter til Herren.

L La oss takke Herren vår Gud.

M Det er verdig og rett.

Menigheten blir stående.

L I sannhet, verdig og rett er det at vi alltid og alle steder priser deg Herre, hellige Far, allmektige, evige Gud, Skaperen av himmel og jord ved din Sønn, Jesus Kristus vår Herre ...

Lovprisningen videre: Se ORDNINGEN, nattverdliturgi A og C.

eller:

L Vi takker deg, hellige Gud, ved din Sønn, Jesus Kristus ...

Lovprisningen videre: Se ORDNINGEN, nattverdliturgi A.

eller:

L Vi takker deg, gode Gud, du som holder himmel og jord i dine hender ...

Lovprisningen videre: Se ORDNINGEN, nattverdliturgi B.

Valg av SANCTUS – Hellig:

Eller C:

Sigvald Tveit (*bakerst s. 141 og 142 I i SU, gudstjenestedelen*)

Eller D:

Jon Kleveland i G2 (*bakerst s. 148 II i SU, gudstjenestedelen*)

Eller E:

Jon Kleveland i Familiegudstjenesten (*bakerst s. 157 III i SU, gudstjenestedelen*)

Andre sanger:

Du hellig, hellig, hellig er (2, v. 3 i *ÆvG*)

Hellig, hellig, hellig (364 i *SU*)

Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot (163 i *SU*)

4. Brødsbrytelse

Valg av AGNUS DEI – Du Guds Lam:

Eller C:

Sigvald Tveit (*bakerst s. 143 I i SU, gudstjenestedelen*)

Eller D:

Jon Kleveland i G2 (*bakerst s. 149 II i SU, gudstjenestedelen*)

Eller E:

Jon Kleveland i Familiegudstjenesten (*bakerst s. 158 III i SU, gudstjenestedelen*)

Andre sanger:

Som korn fra vide åkrer (*338 i ÆvG*)

I Krist er ikkje aust og vest (*357, v. 1–2 i ÆvG*)

O, Guds Lam, du som tar bort verdens synd (*bakerst s. 162 i SU*)

Guds lam som bærer verdens synder (*321 i ÆvG*)

Guds lam uskyldig, du som bærer verdens synd (*322 i ÆvG*)

Kornet har sin vila (*24 i SU*)

6. SENDELSE

2. Velsignelse

Eller C:

L Ta imot velsignelsen!

L Vår Herre Jesu Kristi nåde,
Guds kjærlighet og Den hellige ånds samfunn
være med dere alle!

M Amen.

Eller D:

L Ta imot velsignelsen!

L Herren velsigne deg,
bevare deg fra alt ondt
og føre deg til det evige liv!

M Amen.

Eller E:

L La oss be om Herrens velsignelse.

A Velsign oss, Gud Fader, velsign oss, Guds Sønn,
velsign oss, Guds Hellige Ånd.

A Amen.

Sanger:

Jonnie Slottheden i G2 og Familiegudstjenesten
(bakerst s. 151 og s. 158 i SU, gudstjenestedelen)

4. Utsendelse

Andre utsendelsesord:

Gå i fred. Herren sender deg!

Gå i fred i de gjerninger Herren legger ferdige for deg!

Gå! Gå med uro! Gå i hast! Slutt aldri med å gå ut av kirkerommet, ut av freden og stillheten, ut i bråket og ubehaget, ut til latteren og gråten. Bær med deg det levende brødet du fikk her som en skatt mellom dine hender og i ditt hjerte. Del det ut igjen og igjen. Alltid strekker det til om du bare fortsetter å bryte det. Kom! Slutt aldri å komme tilbake til dette stedet. Kom aldri tomhendt. Ta med deg ropet som presser på bak leppene. La det få lyde her. Ta med deg sulten som aldri blir stillet, kampen som ennå ikke er vunnet. Ta med deg en som alltid har vært ditt medmenneske uten at du visste det. Her er møtestedet i lyset fra Guds ansikt. (*Tomas-messen*)

Sanger:

Jon Kleveland i Familiegudstjenesten (*bakerst s. 159 i SU, gudstjenestedelen*)

Gå i fred! Tjen Herren med glede (*172 i SU*)